ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Настаўніцкая газета

№ 79(5261)
Аўторак,
17 ліпеня
2001 года

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

Кошт
у розніцу —
51 руб.

Што хвалюе дэлегата II з'езда настаўнікаў Рэспублікі Беларусь

У сельскія школы трэба вярнуць маладых спецыялістаў

Іван Станіслававіч Жыдзель, загадчык раённага аддзела адукацыі Іўеўскага райвыканкама, як кажуць, дамарошчаны кіраўнік. Тут, на Іўеўшчыне, ён нарадзіўся, вырас, атрымаў агульную сярэднюю адукацыю, скончыўшы Бобравіцкую сярэднюю школу. Адсюль і пайшоў "у людзі". Спачатку — у педагагічнае вучылішча, затым аддаў "священный долг Родине" — адслужыў прадугледжаны тэрмін у Савецкай Арміі і толькі пасля гэтага адчуў смак і радасць студэнцкага жыцця — стаў студэнтам Беларускага дзяржаўнага універсітэта, які паспяхова скончыў у 1976 годзе ды прыехаў працаваць на сваю малую радзіму. Звычайная біяграфія, жыццёвы шлях як і многіх яго аднагодкаў, каму сёння перавалiла за пяты дзесятак. Незвычайнасць, ці мо толькі адрозненні, у тым, што ён, дзякуючы добрасумленнасці, стаpанню, працаздольнасці і добрым ведам, паступова, але ўпэўнена рос, уздымаўся па службовай лесвіцы. Спачатку быў прызначаны настаўнікам Урцішскай васьмігодкі, затым пераведзены на пасаду настаўніка сярэдняй школы гарадскога пасёлка Юрацішкі, а з 1978 года на працягу сямі гадоў узначальваў Геранёнскую сярэднюю школу, што працавала ў былым знакамітым калгасе імя XXII партз'езда, старшынёй якога быў Герой Сацыялістычнай працы Уладзімір Аляксандравіч Баўм. Для маладога дырэктара школы было вялікае шчасце працаваць разам, поруч з выдатным арганізатарам, здольным кіраўніком, шчырым, спагадлівым чалавекам, вучыцца ў яго. Гэта была своеасаблівая сямігадовая школа, веды, набытыя ў якой так спатрэбіліся Івану Станіслававічу, калі ён у красавіку 1985 года згадзіўся ўзначаліць Іўеўскі раённы аддзел адукацыі райвыканкама і вось ужо семнаццаты год працуе на гэтай пасадзе. Працуе старанна, творча, эфектыўна, хоць умовы для працы не з лепшых, спрыяльных, мо наадварот: раён сельскагаспадарчы, прамысловых прадпрыемстваў няма, калі не лічыць драбязы, што ёсць у кожным раёне, да таго ж сама болей з усіх раёнаў Гродзеншчыны пацярпеў у выніку катастрофы на Чарнобыльскай АЭС.

Паколькі Іван Станіслававіч абраны дэлегатам II з'езда настаўнікаў Беларусі, то мяне цікавіла, што ён сказаў бы, якія пытанні і праблемы ўзняў бы, калі б яму на з'ездзе далі слова для выступлення, што сапраўды можа адбыцца. Бо якніяк, а яму ёсць што сказаць, падзяліцца, параўнаць сённяшняе з недалёкім мінулым, бо ўсё адбывалася на яго вачах і пры непасрэдным удзеле як кіраўніка школы, раённага аддзела адукацыі ды простага настаўніка на працягу апошніх трыццаці гадоў.

Івана Станіслававіча, як ён шчыра сказаў, хвалююць многія пытанні і праблемы, хоць пра ўсе сказаць немагчыма. Першае, падзяліцца сваімі думкамі, клопатамі, меркаваннямі. Як вядома, з-за пэўных эканамічных цяжкасцей на вёсцы у раёне з 25 дзіцячых садкоў засталося 17. Восем закрылі, а былыя дыхтоўныя будынкі кіраўнікі гаспадарак выкарыстоўваюць па сваім уласным разуменні. На сённяшні дзень Іўеўскі раён па дашкольных установах знаходзіцца ў вобласці на перадапошнім месцы, хоць разам з тым усе 55 работнікаў сельскіх садкоў маюць адпаведную адукацыю. Не можа не хваляваць і тое, што пакуль не вырашана пытанне з фінансаваннем харчавання дзяцей у адпаведнасці з прадугледжанымі натуральнымі нормамі. Інакш кажучы, цэны шалёна растуць, а фінансаванне застаецца нязменным. Дык як у такім выпадку можна карміць дзяцей па зацверджаных нормах? На думку Івана Станіслававіча, у кожным калгасе павінен быць дзіцячы садок, а там, дзе дашкалят мала, трэба, як выйсце са становішча, адкрываць дашкольныя групы пры базавых і сярэдніх школах. Гэта, у сваю чаргу, крыху знізіць выдаткі на ўтрыманне дзяцей, аднак з другога боку, запатрабуе ад дашкольных педагогаў павышэння свайго прафесійнага і адукацыйнага ўзроўню, каб разам з тым мець права і магчымасць працаваць настаўнікам. І гэтая праблема павінна вырашацца зараз, а не адкладвацца ці абмяркоўвацца, чакаць нейкага загаду "зверху".

Другая вельмі важная праблема. Рэформай школы прадугледжана вывучэнне інфарматыкі, пачынаючы з шостага класа. Што і казаць: цудоўна, бо цывілізаваны свет вырашаў гэтую праблему. Але скажыце, як з ёй можна паспяхова дайсці да ладу, калі ні ў адной базавай школе раёна дзеці і ў вочы не бачылі камп'ютэра, хоць бы састарэлага, а не тое, што на ім працавалі. Увогуле, калі шчыра, дык трэба прызнаць: вучэбна-матэрыяльная база знаходзіцца ў жабрацкім, не адпаведным патрабаванням часу стане не толькі ў базавых, але і сярэдніх школах, бо ў апошнія гады яна не падмацоўвалася з-за адсутнасці фінансавых сродкаў. А калгасы выступіць у ролі спонсараў і дапамагчы школам не могуць, бо самі знаходзяцца ў гаротным стане.

Іван Станіслававіч паведаміў, што вітае і ўхваляе ўвядзенне ў школах пасады сацыяльнага педагога і псіхолага. Аднак, лічыць ён, гэтага мала — у школах, як свежае, чыстае паветра, неабходны і педагог-дэфектолаг. А каб гэта было не пустым гукам, а явай, не губляючы часу, не разводзячы нейкім там вялікія дэбаты, трэба павялічыць прыём на стацыянарнае і завочнае навучанне на дэфекталагічны факультэт Беларускага педуніверсітэта імя Танка, а Міністэрству адукацыі "зверху" распрацаваць і давесці планы прыёму з кожнага раёна ў залежнасці ад колькасці школ і вучняў. Дарэчы, шэсць настаўнікаў з агульнаадукацыйных школ Іўеўшчыны ўжо набываюць дэфекталагічныя веды праз завочнае навучанне ў вышэйназваным педуніверсітэце.

Не ў поўнай ступені задавальняе Івана Станіслававіча агульнае, так будзем мовіць, аздараўленне дзяцей у перыяд летніх канікулаў. І ён у гэтым, на мой погляд, мае рацыю, бо сапраўды, гэта хутчэй нагадвае арганізаваны адпачынак, чым аздараўленне, паколькі сярод тых, хто там адпачывае, знаходзяцца дзеці з вельмі рознымі фізічнымі недахопамі і захворваннямі, але на гэта ніхто не звяртае ўвагі. А чаму б не адкрываць калі не цалкам профільныя летнікі, то хоць фарміраваць групы ў адпаведнасці са станам здароўя дзяцей ды замацоўваць за імі не лекараў-універсалаў, а вузкіх спецыялістаў, забяспечваючы гэтыя летнікі неабходнымі лекавымі сродкамі.

Для нашага раёна, з горыччу гаварыў мой суразмоўца, вельмі востра стаіць і праблема будаўніцтва школ. Уявіце сабе: Ліпнішкоўская сярэдняя школа будуецца ўжо больш за дзесяць гадоў, але і на сёння з-за адсутнасці сродкаў будаўніцтва не пачыналася. Тое ж самае і з фізкультурна-аздараўленчым комплексам у Іўі — гэта другі даўгабуд з такой жа барадой. А становішча з вучэбнай плошчай — у райцэнтры даволі няпростае. У сярэдняй школе дзевятнаццаць класаў вучацца ў другую змену. Урокі фізкультуры, напрыклад, у спартыўнай зале вымушаны праводзіць адначасова па тры-чатыры настаўнікі ці выкарыстоўваць калідоры. Абнадзейвала тое, што за кошт сродкаў, прызначаных на ліквідацыю чарнобыльскай навалы, будзе пабудавана новая школа на 420 месцаў. На будаўніцтва выдзелены ўсяго 25 мільёнаў рублёў, іх выкарысталі, і работы прыпыніліся. Відаць, не міне лёс даўгабуда і гэтую школу.

На думку Івана Жыдзеля, сельскаму настаўніку трэба тэрмінова вярнуць тыя льготы, што былі раней. Гэта хоць у нейкай ступені паспрыяе замацаванню маладых на вёсцы, бо ўсё ж умовы працы і жыцця сельскага настаўніка рэзка адрозніваюцца ад гарадскіх, і таму ў вёсцы настаўнікі не затрымліваюцца, не прыжываюцца, за вельмі рэдкім выключэннем. І за гэта іх мы не маем права ні папракаць, ні, тым больш, асуджаць. Здаўна існавала ў народзе выслоўе: "Рыба шукае, дзе глыбей, а чалавек, дзе лепш".

Згодны Іван Станіслававіч з думкамі сваіх калег, што дзяржава абавязана ўзняць прэстыж прафесіі настаўніка праз павышэнне заработнай платы і службовых акладаў усіх катэгорый педагогаў. Педагогі апынуліся ў вельмі цяжкім матэрыяльным становішчы, асабліва пенсіянеры і маладыя спецыялісты. Усё гэта стварае дрэнны, нездаровы настрой і нават адносіны да працы. Нездарма ж у асяроддзі педагогаў бытуе выраз, які стаў крылатым: "Якая плата, такая і работа". А гэта ўжо трывожна. З прычыны нізкіх заробкаў і службовых акладаў, дрэнных побытавых і сацыяльна-культурных умоў, асабліва на вёсцы, многія маладыя педагогі з вышэйшай адукацыяй кідаюць школы і ўладкоўваюцца працаваць там, дзе добра плацяць, значыць, годна можна пражыць. Зноў-такі, асуджаць іх мы не маем маральнага права, мо наадварот, варта пашкадаваць маладых людзей, што не здзейсніліся іх запаветныя мары ды надзеі і што маюць пакінуць любімую працу, пра якую марылі і снілі з дзяцінства. А на голы патрыятызм наўрад ці хто клюне, ды й ці варта гэта рабіць, тым больш цэлымі дзесяцігоддзямі.

Для нашага раёна, працягваў Іван Станіслававіч, вельмі важнай з'яўляецца і праблема падвозу дзяцей у школу і дамоў. Школы, як і калгасы, не маюць аўтобусаў, а калі ў некаторых і ёсць, то яны ў такім стане, што іх толькі на металалом. Няма і сродкаў на пакупку бензіну і ўтрыманне адзінкі шафёра. Гэтую праблему, на думку кіраўніка раённага аддзела адукацыі, пад сілу вырашыць толькі дзяржаве. Відаць, мэтазгодным было б выдзяленне калгасам аўтобусаў і, адпаведна, паліва цэнтралізаваным парадкам. Не пацерпіць у эканамічных адносінах краіна, калі ўрад прыме рашэнне аб бясплатным праездзе дзяцей у школу і дамоў на працягу навучальнага года на маршрутных аўтобусах. Крыўдна і балюча бачыць, калі паўпустыя аўтобусы мінаюць дзяцей, якія з цяжкімі заплечнікамі крочаць у школу ці са школы дамоў — шафёры не спыняюцца і не бяруць дзяцей, бо не маюць права, хоць спачуваюць ім. Дарэчы, прыгадваю шасцідзесятыя гады, калі працаваў дырэктарам Жураўскай васьмігодкі ў Ашмянскім раёне, што знаходзілася на шашы Вільня — Ашмяны, па якой штодзённа два разы на дзень хадзілі віленскія аўтобусы. Не было ніколі выпадку, каб дзяцей не падбіралі, не тое што тых, якія стаялі на аўтапрыпынку, але і тых, што крочылі ў пэўным кірунку. Менавіта літоўцы былі пачынальнікамі бясплатнага падвозу дзяцей на працягу ўсяго года, нават і ў дні канікулаў.

Гутарку можна доўжыць і доўжыць, бо праблем і пытанняў для вырашэння хапае.

Іван ГОВАР,
педагог Іўеўскай дапаможнай школы-інтэрната, ветэран педагагічнай працы.

Ансамбль акардэаністаў "Туцці" Беларускага дзяржаўнага універсітэта культуры пад кіраўніцтвам Людмілы Сухаваравай прымае актыўны ўдзел у жыцці універсітэта. Дзяўчаты часта выступаюць на святах горада, выязджаюць з канцэртамі па рэспубліцы. Гледачы цёпла прымаюць музыкантаў.

Фота Аляксандра ДЗІДЗЕВІЧА, БЕЛТА.

Меркаванне студэнткі

Рэйтынгавая сістэма немагчыма без тэстаў?

Рэформы зноў трымаюць курс на Захад. Еўрапейскія універсітэты ўжо даўно практыкуюць рэйтынгавую сістэму. Нам жа яна дасталася ад Масквы. Пабывала адміністрацыя журфака БДУ на канферэнцыі ў Маскве ды і прывезла адтуль ідэю рэформы: маўляў, пара і нам адчыняць вокны насустрач павевам заходняга ветру.

Вестка пра новаўвядзенне была ўрачыста зачытана ўсім курсам і выкладчыкам. Карацей, паставілі перад фактам, што традыцыйная заліковая сесія цяпер адмяняецца. Залікі-незалікі будуць выстаўляцца ў залежнасці ад набранай студэнтамі колькасці балаў, а ў выпадку нядабору — нядопуск да экзаменаў і адлічэнне. Крытэрыі выстаўлення балаў і іх падлік вырашана было пакінуць выкладчыкам: цяпер яны змагаюцца не толькі з нядбайствам студэнтаў, але і з вялізнымі бланкамі з бясконцай колькасцю клетак, граф, падраздзелаў, куды трэба перыядычна ставіць лічбы, а потым выводзіць працэнты. Некаму гэта нават падабаецца...

Ацэньваецца літаральна ўсё, пачынаючы з наведвання заняткаў, вядзення канспектаў і заканчваючы вуснымі выступленнямі і пісьмовымі работамі ці, як модна цяпер гаварыць, тэстамі. Час ад часу, бывае, проста ў залежнасці ад прысутнасці на лекцыях ці семінарах, адзначаюцца мікразалікі, якія потым акуратна адпраўляюцца ў дэканат. Такім чынам — бесперапынныя справаздачы і статыстыка.

Студэнты самі па сабе — людзі цямкія, адразу разумеюць, дзе чаго можна чакаць. А перспектыва беспрагульнай вучобы, ды яшчэ з выкананнем усіх заданняў, прымусіла многіх адчуць сябе ніякавата. Без масавых хваляванняў справа, зразумела, не абышлася. Паўплывала аддаласць традыцыі: ад сесіі да сесіі жывуць студэнты весела — народная мудрасць як-ніяк. Крок наперад зрабілі добраахвотнікі. Пад сцягам салідарнасці і з нейкімі гнеўнымі пісьмамі з мноствам подпісаў накіраваліся яны ў дэканат і патрабавалі адмовіцца ад бесчалавечных доследаў-эксперыментаў. За што і атрымалі публічную лупцоўку, словам: што вы робіце, дзеці неразумныя, сутнасці не зразумелі, а ўжо пратэстуеце!

Вось тут я здымаю іранічны тон, таму што спасцігнуць сутнасць рэйтынгавай сістэмы сапраўды складана. Зразумела адно: акцэнт робіцца на самастойнай працы студэнта і самаадукацыі. Толькі неяк не так у нас гэта. Самастойнасць праяўляецца пакуль хіба што ў перапісванні. Студэнты бліжэй да сесіі ператварыліся — як яны самі сябе называюць — у коней, якія цягнуць вазы розных рэфератаў, курсавых работ. Балаў, вядома, не хапае, вось і перапісваюцца цэлыя падручнікі, а па сутнасці нікому не патрэбныя працэнты складваюцца ў запісы заліковых кніжак. На журфаку цяпер усе размаўляюць на "працэнтна-бальнай мове": "Мне за тры нататкі паставілі 10 балаў, а ёй усяго за адну — цэлых 15!" Рэйтынгавая сістэма адкрывае шырокае поле для суб'ектыўнай спекуляцыі адзнакамі. Нічога не хачу сказаць пра неаб'ектыўнасць (як законапаслухмяная студэнтка свята веру ў бязгрэшнасць сваіх настаўнікаў), але нейкія шчыліны, каб пралезці, усё ж ёсць.

Ды і самі выкладчыкі разбіліся на два лагеры, прычым заўзятых прыхільнікаў рэформы, здаецца, няма. Большасць заняла пазіцыю нейтралітэту: працавалі раней і будзем працягваць працаваць; трэба балы паставіць, палічыць — паставім, палічым, свет ад гэтага дагары нагамі не перакуліцца. Затое на агульным фоне вызначаюцца шчырыя прыхільнікі: універсітэт трэба не пачатковыя класы, дзе за правільныя адказы дзяцей зайчыкамі, зорачкамі адорваюць. Ва універсітэтах трэбна веды назапашваць, а не складваць у скарбонку ачкі, атрыманыя за тэсты.

Дарэчы, пра тэсты. Без іх рэйтынгавая сістэма — немагчымая, таму што звычайнымі кантрольнымі работамі і вуснымі дакладамі да патрэбнай балавай планкі не дацягнешся. Узнікае пытанне: ці адлюстроўваюць вынікі тэстаў рэальныя веды студэнтаў? Можна дастаткова добра разбірацца ў літаратуры наогул, але не ўспомніць імя героя з твора, указанага ў пытанні. Ці азначае гэта няведанне літаратуры?

Па Беларусі пракацілася хваля тэсціравання па розных прадметах. Вынікі, наколькі мне вядома, уражваюць. Яны выкарыстоўваюцца нават пры выстаўленні адзнак за сярэднюю школу. Магчыма, у гэтым выпадку ступень аб'ектыўнасці высокая — дзеці спадзяюцца толькі на сябе. Іншая справа, калі група студэнтаў у адной аўдыторыі піша які-небудзь важны тэст. Дастаткова аднаму чалавеку быць падрыхтаваным — і ўся група на гэтым выедзе. Бо ў тэстах адказы прадстаўлены ў выглядзе літар і лічбаў. Не кажучы ўжо пра тое, што лісткі з адказамі потым могуць быць выкарыстаны іншымі студэнтамі. Ды што я, на самай справе, прапісныя ісціны па пальчыках раскладваю! Нічога не мяняецца, як бы сістэма навучання ні называлася. Хоць многіх залікаў сапраўды здаваць не давялося (сяк-так у працэнтах дацягнулі) — гэта плюс. То "балы", то "працэнты" — гэта не выпадкова. Існуе неадпаведнасць і ў адзінках вымярэння. У ідэале ўсе віды работы павінны ў суме даваць 100 працэнтаў. А ў рэальнасці нейкія у.е. (умоўныя адзінкі) у кожнага выкладчыка скачуць пад сваю дудку.

Нельга адназначна сказаць, што рэйтынгавая сістэма — гэта дрэнна. Калі яе практыкуюць ва ўсім свеце, значыць, яна можа быць эфектыўнай. Толькі ў нас, на журфаку, яна яшчэ слабенькая, у зародкавым стане. Веру: праз пару гадоў студэнты-журналісты і іх выкладчыкі спасцігнуць яе сутнасць...

Таццяна КУПРЫЯНЧЫК.

Лета-2001

Пад усплёскі нёманскіх хваляў

Літаральна так ладзяць летні час вучні гродзенскіх школ у летніку "Купалінка", які штогод ладзіць для іх кіраўніцтва Рэспубліканскага унітарнага вытворчага прадпрыемства "Азот".

Матэрыяльна-тэхнічную базу пад гэтую справу вядомае ў краіне прадпрыемства заклала грунтоўную: летніку "Купалінка" адведзены дыхтоўныя будынкі ва ўрочышчы "Грындзічы" пад Гродна, у зоне адпачынку на беразе Нёмана.

Па словах начальніка летніка Ігара Андрукевіча, кошт пуцёўкі ў "Купалінку" "цягне" на 150 тысяч рублёў, але бацькам дастаткова выкласці са сваіх кішэняў усяго толькі 15 працэнтаў ад гэтай сумы.

Ігар Здзіслававіч расказаў, што ўмовы адпачынку створаны тут найвыдатнейшыя: утульныя спальныя пакоі, каларыйнае і разнастайнае пяціразовае харчаванне. Ну, а прырода тут — дык проста маляўнічая. Адзін Нёман чаго варты!

Цяпер у летніку адпачывае 320 дзяўчынак і хлопчыкаў — другая змена, персанал установы рыхтуецца да прыёму трэцяй.

Багатай матэрыяльнай базе пасуе і змест адладжанай выхаваўчай работы. Як расказала намеснік дырэктара начальніка летніка па выхаваўчай рабоце Валянціна Брыцько, у рабочых планах супрацоўнікоў значацца мерапрыемствы па патрыятычным, эстэтычным і экалагічным выхаванні. Іх значна разнастаяць мерапрыемствы спартыўнага характару. Так, ужо стала традыцыйнай практыка правядзення на добраўпарадкаваным стадыёне летніка малых алімпійскіх гульняў, у якіх прымае удзел максімальная колькасць дзяўчынак і хлопчыкаў.

А які ўздым пануе ў летніку, калі ладзіцца шоу "Міс Купалінка" падчас святкавання Купалля, такое сугучнае з яго назвай.

Хто ж, цікава, выхавальнікі летніка? Валянціна Канстанцінаўна на гэты конт паведаміла: яго кантынгент у асноўным складаюць вопытныя педагогі шэрагу гродзенскіх школ — настаўнікі, якія пераважна маюць вышэйшую катэгорыю. Зразумела, на выхавальніцкіх пасадах працуюць таксама і студэнты-практыканты з мясцовага Гродзенскага дзяржаўнага універсітэта імя Янкі Купалы.

Наш кар.

Канферэнцыі

Праводзіла заняткі пані Левандоўская

Амаль 20 настаўнікаў польскай мовы з Гродзеншчыны бралі ўдзел у канферэнцыі "Актыўныя метады навучання польскай мове". Арганізавала яе аб'яднанне "Польска мацеж школьна на Беларусі" сумесна з аддзелам адукацыі Ашмянскага райвыканкама.

Падчас метадычнай канферэнцыі перад настаўнікамі са Смаргоні, Астраўца і Ашмян выступалі прафесары з суполкі ўдасканалення настаўнікаў горада Седльцэ (Польшча), спецыяльна запрошаныя на гэтую канферэнцыю. Прафесар пані Левандоўская правяла практычныя заняткі.

Мар'ян ВЯНГРОЎСКІ.

Конкурсы

Няхай вам пашчасціць і ў Румыніі

Сёлета гомельскія школьнікі атрымалі права прадстаўляць нашу краіну на міжнародным матэматычным конкурсе "Кенгуру-2001", які гэтымі днямі праходзіць у Румыніі.

Як паведаміла рэдакцыі "НГ" адказная супрацоўніца ўпраўлення адукацыі Гомельскага гарвыканкама Людміла Кушнярова, у папярэднім адборы на выхад у фінал прынялі ўдзел 1665 вучняў з 35 школ, ліцэяў і гімназій горада. Асабліва актыўнымі былі выхаванцы школ № 1, 56, 59 Ірынінскай гімназіі.

Вызначаліся Віталь Шагас (сярэдняя школа № 22, Арцём Шрайбман (сярэдняя школа № 71), Вольга Зайцава (сярэдняя школа № 50), Ягор Цыгвінцаў і Ігар Дзегцяроў (сярэдняя школа № 56).

Усе яны цяпер знаходзяцца ў Румыніі, прымаюць непасрэдны ўдзел у заключных спаборніцтвах юных матэматыкаў

Наш кар.

На кантролі "НГ" — матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне ўстаноў адукацыі

У "Глобусе" ёсць усё. Дзе ўзяць толькі грошы?

Не за гарамі новы навучальны год. Як падрыхтавацца да яго найлепшым чынам? На дапамогу школам, ПТВ, дзіцячым садкам прыходзіць Мінскае дзяржаўнае гандлёвае прадпрыемства "Глобус". Чым жыве "Глобус" сёння? З якімі праблемамі сутыкаецца? Пра гэта — размова карэспандэнта з дырэктарам прадпрыемства Мацвеем Якаўлевічам ЮДАШКІНЫМ.

— Мацвей Якаўлевіч! Якая мэта дзейнасці вашага прадпрыемства?

— Забяспечыць навучальныя ўстановы Мінска і Мінскай вобласці падручнікамі, метадычнымі дапаможнікамі, абсталяваннем. У нас сёння для гэтага ёсць усё неабходнае.

— Значыць, можна сказаць, што навучальныя ўстановы ні ў чым не будуць адчуваць нястачы?

— На жаль, гэта не так. Існуе праблема плацежаздольнасці школ. Аддзелы адукацыі не могуць выдзеліць грошы, патрэбныя для добрага матэрыяльнага забеспячэння навучальных устаноў. Таму, здараецца, тавар, гэткі неабходны і педагогу, і вучню, залежваецца на прылаўках магазіна.

— А можа, тут павінна якасць прадукцыі?

— Прадукцыя ў нас вельмі якасная. Скаргаў на якасць яе пакуль яшчэ не было. Якасць гарантуе вытворца. Напрыклад, на класную дошку даецца гарантыя на пятнаццаць (!) год. Крэйда, якую мы прапануем, выпрацоўваецца па новай тэхналогіі прадпрыемствам "Gaspar", яна не крышыцца, выдатна піша на любой паверхні...

— Адкуль прыходзіць тавар у ваш магазін?

— Прыборы, абсталяванне па фізіцы, калекцыі, муляжы, лабараторны посуд для ўрокаў хіміі, фізікі мы, як і шмат год таму, прывозім з Расіі. Заключаем дагаворы на прадукцыю з адпаведнымі прадпрыемствамі.

— Але няўжо на Беларусі няма прадпрыемстваў, прадукцыя якіх задаволіла б пакупніка?

— Безумоўна, ёсць канкурэнтаздольныя прадпрыемствы. Напрыклад, рагачоўскі завод "Дыяпраектар" вырабляе праекцыйную апаратуру — дыяпраектары, графапраектары. І хаця аналагічныя прадпрыемствы ёсць у Расіі, мы аддаём перавагу нашай, айчыннай прадукцыі. Гэта выгадна не толькі таму, што вытворца знаходзіцца блізка. Тавар з Рагачова больш якасны і ў той жа час танны.

Ці вось яшчэ прыклад. Вучэбныя мікраскопы выпускае вілейскі завод "Зеніт". Гэткія ж прыборы выпускаюць і ў Санкт-Пецярбургу. Але мы набываем мікраскопы ў Вілейцы, бо яны і якасныя, і танныя. Нават бацькі ахвотна купляюць іх за наяўныя грошы для сваіх дзяцей — цана дазваляе.

Лінгафоннае абсталяванне для школ раней прывозілі толькі з Расіі. Але з-за яго нізкай якасці і дарагавізны адно з прадпрыемстваў Мінска наладзіла выпуск сучаснага лінгафоннага абсталявання, больш таннага і якаснага. Яму мы і аддалі перавагу.

— Якія з прапануемых вамі айчынных тавараў карыстаюцца асаблівым попытам?

— Калі ў навучальных устаноў ёсць грошы, увесь наш тавар раскупляецца. З задавальненнем бяруць і табліцы для пачатковай школы, аўтар якіх — Ніна Уладзіміраўна Пяткевіч, і гульнявую мэблю для дзіцячых садкоў Баранавіцкай фабрыкі цацак, і гомельскія бытавыя швейныя машынкі. Вялікую цікавасць у пакупнікоў выклікаюць дапаможнікі для работы ў яслях-садках па сістэме Мантэсоры, што вырабляюцца ў Баранавічах, папяровая прадукцыя з Заслаўя, высакаякасны араматызаваны пластылін з поліэтыленавага воску мінскага прадпрыемства "Gaspar"... Але калі грошай няма, нават вострa неабходную рэч школа набыць не можа. Так, Мазырская друкарня аддрукавала класныя журналы, а ў аддзелаў адукацыі пакуль няма сродкаў, каб іх выкупіць. "Белгеадэзія" выпускае гэтак неабходныя школам карты па гісторыі, але набыць іх навучальныя ўстановы не могуць. У асобных школах у такіх выпадках на дапамогу прыходзяць спонсары. Але іх — адзінкі...

— А як ваша прадпрыемства вырашае праблему з забеспячэннем школ падручнікамі?

— Сёння — пік гэтай дзейнасці. Выдавецтвы пачалі актыўна выпускаць падручнікі, і наш транспарт увесь працуе на іх дастаўцы да месцаў прызначэння. Але і тут паяўляюцца праблемы: менавіта цяпер, у гэты гарачы перыяд, школы закрыты, настаўнікі і бібліятэкары ў водпусках. Часам нават няма каму здаць прывезеныя кнігі, і машыны з імі вяртаюцца назад. А між тым мы заўсёды папярэджваем аддзелы адукацыі за некалькі дзён, што будзем развозіць па школах падручнікі...

...Неабходную навучальным установам прадукцыю — якасную, сучасную — разнастайнае абсталяванне, наглядныя дапаможнікі, цікавыя энцыклапедыі, слоўнікі, даведнікі, дакладныя прыборы і шмат іншых, вельмі карысных вырабаў — прапануе сёння "Глобус". Але як гэтым рэчам знайсці шлях да кожнай школы, ПТВ, садка?

Святлана МІЦКЕВІЧ.

Навука ў асобах

Леў ТАМІЛЬЧЫК:

“У чалавека, які хоць што-небудзь здзейсніў у жыцці, абавязкова павінен быць настаўнік”

Імя Л.М.Тамільчыка — члена-карэспандэнта Нацыянальнай акадэміі навук, прафесара, загадчыка лабараторыі Інстытута фізікі імя Б.І.Сцяпанава — добра вядома не толькі ў акадэмічных колах рэспублікі. Яго працы ў галіне тэарэтычнай фізікі, метадалогіі і гісторыі навукі даўно сталі нашым нацыянальным здабыткам, пра іх ведаюць, на іх спасылаюцца вучоныя блізкага і далёкага замежжа.

Уважлівыя чытачы “Настаўніцкай газеты” безумоўна звярнулі ўвагу на глыбокі і змястоўны артыкул Льва Мітрафанавіча “Ці патрэбна фізіка гуманітарыям?”, які быў змешчаны ў №126 за 30.11.2000 г.

Не так даўно вядомы вучоны адзначыў свой юбілей — сямідзесяціґоддзе. Сёння ён — наш суразмоўца.

— Леў Мітрафанавіч, як пачынаўся ваш шлях у навуку? Быў ён прадвызначаны з дзяцінства ці нейкую ролю ў вашым лёсе адыграў выпадак?

— Пэўныя агульнакультурныя падставы для гэтага былі закладзены яшчэ ў дзяцінстве. Маці мая — філолаг, настаўніца беларускай мовы і літаратуры, бацька — матэматык. У доме заўсёды была вялікая колькасць кніг, як мастацкіх, так і спецыяльных. Да школы я атрымаў “хатнія ўрокі” — бацька навучыў мяне азам матэматыкі.

У першы клас я пайшоў у сямігадовым узросце. На той час (1938 год) гэта было нетрадыцыйна, бо дзеці, паводле закона, пачыналі сваё навучанне з васьмі гадоў. Здарылася гэта таму, што ў нашым доме (а я нарадзіўся ў Мінску), які называўся “Камунар-асветнік”, жыў дырэктар школы №9 І.Гальчук (мы яго называлі “Іван-з-вусамі”). Ён па-суседску і дапамог мне ўладкавацца. Але я да таго часу быў ужо даволі падрыхтаваным вучнем.

У школе мне ўсё давалася лёгка, і кола інтарэсаў у мяне было даволі шырокае. Калі я скончыў першы клас, пачалася вайна. Некалькі месяцаў правучыўся ў акупаваным Мінску (гэта была своеасаблівая вучоба). Пасля вайны пайшоў у пяты клас. Шосты — пераскочыў. Потым вучыўся адначасова ў 8 і 9 класах: днём — у восьмым, а ў вячэрняй школе — у дзявятым. Быў нават такі кур’ёзны выпадак. Абедзве школы правярала камісія з аддзела адукацыі. У выніковым дакуменце, які быў агучаны на педсавеце, адзначалася, што ёсць два Тамільчыкі, і “дзённы” — мацнейшы за “вячэрняга”. Потым, праўда, “вячэрні” Тамільчык рэабілітаваўся, атрымаўшы на экзамене па нямецкай мове (тады экзамены здавалі за кожны клас) пяцёрку. У гэты ж самы дзень за курс 8 класа па гэтым прадмеце я атрымаў чацвёрку.

У 1949 годзе я скончыў школу, і перада мной паўстала пытанне: “Кім быць?” Я абсалютна не ўяўляў сабе, куды мне ісці. Мяне ў аднолькавай ступені вабілі і дакладныя навукі, і гуманітарныя. Вырашальным стала вось што. У мяне быў прыяцель Андрэй — сын аўтаркі вядомага падручніка “Родная мова” Алесі Александровіч, сяброўкі маёй маці. Ён на год раней за мяне закончыў школу і паступіў на фізмат БДУ. Калі аднойчы Андрэй намаляваў мне цікавую карціну вучобы на гэтым факультэце, я вырашыў: паступаю туды. Так я стаў студэнтам універсітэта.

— Гавораць, што ў вашай выбранніцы — фізікі — працяглы час была даволі моцная канкурэнтка — сцэна...

— Так, я сапраўды быў захоплены тэатрам. Напачатку гэта быў факультэцкі драмгурток, а потым і універсітэцкі. Трэба сказаць, што культурнае жыццё Мінска ў канцы 40-х — пачатку 50-х гадоў было не вельмі разнастайным, таму студэнцкія драматычныя гурткі займалі ў ім досыць значнае месца. [illegible] Алег Саннікаў (сын Андрэя Саннікава, вядомага рэжысёра і акцёра), Уладзімір Бровікаў — у будучым партыйны і дзяржаўны дзеяч. У адным са спектакляў, які, між іншым, трансліраваўся па беларускім тэлебачанні, мы ігралі разам з Генадзем Бураўкіным...

Апошні спектакль, у якім я сыграў, быў “Дзеці сонца” М.Горкага. Я іграў там Пратасава. На той момант я ўжо абараніў дысертацыю, у мяне была сям’я, рос сын. Праўда, потым на студэнцкай сцэне я выступаў у якасці рэжысёра: паставіў “Юбілей” А.Чэхава і “Дванаццатую гадзіну” А.Арбузава.

Так што на сцэне я забавіўся вельмі надоўга.

— Якія гэта былі гады?

— Канец 50-х — пачатак 60-х... Ведаеце, цяпер, калі надышла пара асэнсоўваць свой жыццёвы шлях, я шкадую, што так шмат часу і сіл патраціў на гэтае сваё захапленне. Адзінае, што дала мне сцэна, — у мяне не было аніякіх праблем з выкладаннем. Я добра адчуваў аўдыторыю, умеў па-акцёрску натхняцца ад гэтага ну і, відаць, запальваў сваіх студэнтаў. Што, зрэшты і патрабавалася даказаць... Бо студэнт, як нехта вобразна сказаў, гэта не сасуд, які трэба запоўніць, а факел, які трэба запаліць.

— Але ж акрамя сцэны ў вас было яшчэ адно захапленне — спорт...

— Я пачынаў з таго, што быў варатарам універсітэцкай зборнай па футболе. Адгуляў два сезоны. Мяне запрашалі нават у каманду класа “Б” — “Пищевик”... Потым захапіўся валейболам. Гуляў у камандзе спартыўнага таварыства “Навука”, якое потым было перайменавана ў “Буравеснік”. Удзельнічаў ва ўсесаюзных спаборніцтвах у Харкаве. Здаецца, гэта быў 1952 год... Зрэшты, са спортам я сябраваў усё сваё жыццё. Рэгулярна трэніраваўся, падтрымліваючы сваю фізічную форму. Толькі ў 1997 годзе, калі ў мяне пачаліся праблемы са здароўем, прыйшлося з ім развітацца. Дарэчы, гадоў 20 назад я быў даволі грузным. У рэшце рэшт мне гэта надакучыла, я заняўся сваім харчаваннем і скінуў 13 кілаграмаў. Пра гэта на БТ зняты нават невялікі фільм, у якім я расказваю, як стаў “стройным і прыгожым”.

— Калі вы адчулі, што ваша прызванне — навука?

— Да навукі я стаў далучацца даволі рана. Недзе на другім курсе фізмата адчуў, што нешта магу. Пачынаў я як эксперыментатар, але гэта пайшло ў мяне не вельмі добра... Нехта, дарэчы, сказаў, што ўсе тэарэтыкі атрымліваюцца з няўдалых эксперыментатараў. Пасля двух няўдалых спроб заняцца эксперыментам я прыйшоў да тэарэтычнай фізікі. І ў мяне атрымалася. У пэўным сэнсе гэтаму паспрыяла тое, што я не ўмеў... пісаць канспекты. Не атрымлівалася ў мяне... Таму я слухаў. І выявілася, што калі слухаеш і паралельна яшчэ чытаеш, — успрымаеш інфармацыю зусім інакш, чым калі толькі слухаеш і пішаш. Бо ў другім выпадку вельмі многае праходзіць міма, не затрымліваючыся ў галаве. Так бы мовіць — выходзіць праз руку.

— А ці быў у вашым жыцці — школьным, студэнцкім, аспіранцкім — настаўнік, які дапамог вам распазнаць свае здольнасці, скіраваў ці нават падштурхнуў да навуковай дзейнасці?

— Добрае пытанне. У чалавека, які хоць што-небудзь здзейсніў у жыцці, абавязкова павінен быць настаўнік. Гэта правіла, якое калі і мае выключэнне, то вельмі рэдка.

Людзей, якія ўразілі мяне, натхнілі, запалілі, у школе не было. Праўда, я з вялікай удзячнасцю ўспамінаю сваю класную кіраўніцу ў 5 класе Станіславу Міхайлаўну Петрушкевіч. Яна ставілася да мяне вельмі па-чалавечы. Тады ў мяне былі сур’ёзныя праблемы. Трэба было ўступаць у камсамол, а я ж у часы вайны жыў і вучыўся ў акупаваным Мінску, потым быў вывезены ў Германію. [illegible] Ілья Рыгоравіч Некрашэвіч. Ён чытаў нам агульную фізіку. Слухаць яго было надзвычай цікава, і я хадзіў на яго лекцыі, як на свята. Адчуванне было такое, што выкладчыку самому надзвычай цікава ўсё тое, аб чым ён нам расказваў. Ілья Рыгоравіч першы далучыў мяне да навуковай працы.

Быў яшчэ Іосіф Залмавіч Фішэр. Тэарэтык. Чалавек вельмі маленькага росту, які меў да таго ж жахлівую дыкцыю (гаварыў “яндро”, “квандрат” замест “ядро”, “квадрат”). Але фізік быў бліскучы. Асабліва ўдала ён “прачытваў” формулы. Самае складанае матэматычнае хітраспляценне пасля яго тлумачэння станавілася празрыстым і зразумелым.

Але сапраўдным Настаўнікам быў для мяне Фёдар Іванавіч Фёдараў. Ён чытаў курс лекцый па квантавай механіцы. У 1952 годзе я іх яшчэ заспеў. Потым гэтую эстафету ён як бы мне перадаў, і з 1962 года названы курс выкладаў ужо я. Пра гэтага вучонага можна гаварыць бясконца. Ён быў фізікам-тэарэтыкам, я б сказаў, сусветнага ўзроўню, чалавекам надзвычай высокай агульнай культуры. Навуковыя стасункі з ім, гэтаксама як і чалавечыя, былі вельмі натхняльнымі для мяне.

— Ф.І.Фёдараў — гэта ж сын знакамітага пісьменніка Янкі Маўра...

— Дзіўная рэч! Адной з першых і любімых маіх дзіцячых кніжак былі “Палескія рабінзоны” Я.Маўра. Так вось сталася, што сын гэтага пісьменніка шмат у чым прадвызначаў мой грамадзянскі лёс, не кажучы ўжо пра станаўленне мяне як фізіка-тэарэтыка.

— Леў Мітрафанавіч! Тое, чым вы займаецеся ў навуцы, — досыць складана для разумення звычайнага чалавека, таго ж, напрыклад, настаўніка ці выхавальніцы дзіцячага садка. Як бы вы самі ахарактарызавалі зробленае вамі ў галіне тэарэтычнай фізікі, калі карыстацца мовай, зразумелай, як вы некалі пісалі, “нават пешаходам?”

— Змест маёй кандыдацкай дысертацыі датычыцца досыць зразумелай усім рэчы. Ёсць электрамагнітныя хвалі. Святло — прыватны выпадак гэтай з’явы. Дык вось у сваёй працы я пабудаваў тэорыю распаўсюджання святла ў магнітных, паглынаючых святло асяроддзях. Тое-сёе ў дысертацыі мела наватарскі характар, таму і трапіла ў Фізічны энцыклапедычны слоўнік (1962 г.).

Потым я пераключыўся на праблему, якая падалася мне вельмі займальнай. Добра вядома, што ёсць электрычныя зарады — своеасаблівыя кропкавыя крыніцы электрычнага поля. А вось такога магнітнага аналагу — няма. Ток электрычны ёсць, а токаў магнітных — няма. Праблема гэтая яшчэ ў 1931 годзе ўсхвалявала выдатнага англійскага вучонага Дзірака, які і стварыў першую тэарэтычную мадэль гэтай з’явы. На той час, калі я зацікавіўся гэтым (1962-63 гг.), даследаванні ў названым накірунку лічыліся малаперспектыўнымі. Але акадэмік Ф.І.Фёдараў усяляк падтрымаў мае памкненні. Мая першая навуковая публікацыя на гэтую тэму была адзінай на ўсім абшары былога СССР. Праз 10 гадоў такіх даследаванняў было ўжо тысячы. Па сутнасці мая праца стала пачаткам стварэння на Беларусі новага навуковага накірунку, а пазней і школы па даволі актуальнай і разнастайнай сёння тэматыцы, аб’яднанай навуковым тэрмінам “магнітны манаполь”. Хаця эксперыментальна такой з’явы пакуль што не выяўлена... Разам з тым тэарэтычная мадэль манаполя атрымала вялікую папулярнасць у навуковым свеце як прыгожая матэматычная схема, якая апісвае вельмі многія з’явы ў складаных асяроддзях, тых жа вадкіх крышталях, напрыклад.

[illegible] **...далогіі і гісторыі навукі...**

— Ёсць тут сапраўды некаторыя рэчы, на якія ўдалося знайсці досыць змястоўныя адказы. У прыватнасці, гэта гісторыя ўзнікнення максвелаўскай электрадынамікі. Сумесна з цяперашнім дырэктарам Інстытута філасофіі Расійскай акадэміі навук акадэмікам В.С.Сцёпіным мы правялі гісторыка-метадалагічную рэканструкцыю стварэння Максвелам апарату электрадынамікі (ад першапачатковай пастаноўкі даследчай задачы да формулёўкі замкнёнай сістэмы ўраўненняў). Былі выяўлены канкрэтныя мадэльныя ўяўленні і матэматычныя працэдуры, якія і прывялі вучонага да геніяльнага адкрыцця. Потым гэтая схема ўзнікнення новага тэарэтычнага ведання была выкарыстана для аналізу станаўлення квантавых і рэлятывісцкіх уяўленняў.

Вялікую частку свайго творчага жыцця я прысвяціў аналізу таго, што прынята называць псеўданавукай. Гэта апошняе ў маім багажы па ліку, але, як мне здаецца, не па значнасці.

— Вы мімаходзь сказалі ўжо пра сваю педагагічную дзейнасць. Назвалі і аднаго са сваіх вучняў — В.І.Стражава. Але ж, відаць, ён не адзіны, кім вы ганарыцеся?

— Васіль Іванавіч быў першым маім законным аспірантам. У 1967 годзе ў мяне з’явіўся другі, праўда ўжо “незаконнанароджаны” аспірант — Аляксандр Сяргеевіч Патупа, вядомы сёння прадпрымальнік і палітык. Як чалавек бясспрэчна адораны, надзелены пэўнымі літаратурнымі і арганізатарскімі здольнасцямі, ён напісаў і абараніў у свой час кандыдацкую дысертацыю.

Усяго ж мной падрыхтавана 11 кандыдатаў навук, большасць якіх выкладаюць у ВНУ рэспублікі; два чалавекі жывуць і працуюць за мяжой.

— Відаць, не ад добрага жыцця... Якое ўвогуле становішча сёння ў тэарэтычнай фізіцы на Беларусі?

— Адназначнага адказу на гэтае пытанне даць нельга. Сказаць, што вельмі дрэннае, значыць сказаць няпраўду. Праўда заключаецца вось у чым. На жаль, у кіраўніцтва навукай няма разумення таго, якое месца займаюць фундаментальныя даследаванні ў агульнай сістэме навукі. Маецца тэндэнцыя недаацэньваць іх важнасці. Фундаментальныя даследаванні, як вядома, накіраваны на атрыманне новых ведаў безадносна да іх непасрэднага практычнага прымянення.

Ва ўсім свеце такія даследаванні фінансуюцца пераважна дзяржавай, таму што навука валодае найвышэйшай рэнтабельнасцю. Праўда, у стратэгічным плане. І калі не будзе падпіткі фундаментальных даследаванняў, то з нейкага моманту негатыўныя наступствы гэтага адчуе ўся навука ў цэлым. Прыклад таму — фашысцкая Германія, калі Гітлер разагнаў усю эліту фундаментальнай навукі. Да сённяшняга дня ФРГ не можа дасягнуць таго ўзроўню, які існаваў у ёй на пачатку XX стагоддзя.

Гэта першае. Другое — пазітыўнае. Традыцыйна склалася так, што для тэарэтычнай фізікі кадры рыхтаваліся вельмі моцныя. Я б сказаў — еўрапейскага ўзроўню. Гэта вельмі добра, бо мы атрымліваем выдатных спецыялістаў. Аднак паколькі яны запатрабаваны ў іншых галінах навукі, у тым ліку і еўрапейскай, крыніца пастаўкі кадраў для нас стала вычэрпвацца. Пакуль што нам удаецца адшукваць і рыхтаваць маладых спецыялістаў. Іншая справа, як затрымаць іх у інстытуце? Нашы фінансавыя магчымасці ў гэтым сэнсе вельмі абмежаваныя. [illegible]

— На заканчэнне нашай гаворкі — што б вы хацелі пажадаць чытачам нашай газеты?

— Ну, канешне, каб у іх стала больш зарплата... (*Смяецца.*) [illegible] рэнцыявана, паводле прынцыпу “Алё, мы шукаем таленты!” Каб у любы момант настаўнік быў гатовы адказаць на запытанне вучня, калі нават яно выходзіць за межы школьнай праграмы, тым самым расшырыўшы далягляды яго ведаў і, магчыма, падштурхнуўшы да ўласных пошукаў.

Гутарыла
Тамара КАРОТКАЯ.

Летняе працаўладкаванне

І сябе паказаць, і грошы зарабіць

Вось ужо лета і “пераваліла” за сярэдзіну. Многія маладыя людзі, скончыўшы навучальны год, не могуць знайсці прымяненне ўласным сілам і энергіі. Як жа быць? Куды пайсці, каб не толькі не змарнаваць час, а і грошай на адпачынак зарабіць?

Наш пазаштатны карэспандэнт па заданні рэдакцыі сустрэўся з Міхаілам Малчанавым — былым будатрадаўцам, заўзятым валанцёрам і дырэктарам цэнтра занятасці моладзі, які дзейнічае пры Мінскім гарадскім камітэце грамадскага аб’яднання “Беларускі патрыятычны саюз моладзі”.

— Міхаіл, раскажыце, калі ласка, пра работу вашага цэнтра. Чым вы займаецеся?

— Мы працаўладкоўваем падлеткаў і маладых людзей, якія звяртаюцца ў наш цэнтр за садзейнічаннем у пошуку працоўнага месца. Працаўладкоўваем іх на пастаянную ці часовую работу. Займаемся арганізацыяй другаснай занятасці школьнікаў, студэнтаў і навучэнцаў.

— Растлумачце, калі ласка, што такое другасная занятасць?

— Пастаўце сябе на месца навучэнца ПТВ ці студэнта. Пастаянны недахоп грошай прымушае вас шукаць спосаб іх зарабіць, але самому гэта зрабіць складана з-за таго, што вы вучыцеся, у вас няма вольнага часу абыходзіць прадпрыемствы ў пошуках вакансіі для работы па зручным для вас графіку. Вось тут вам на дапамогу прыходзіць наш цэнтр, дзе можна азнаёміцца з базай даных па працоўных месцах, якія прапануюць фірмы і прадпрыемствы. Другасная занятасць — гэта пастаянная праца ў вольны ад вучобы (ці асноўнай працы) час, а база даных якраз і падабрана так, каб працаўладкаваць студэнта ці навучэнца. Хаця, калі ўлічыць, што малады чалавек ці дзяўчына ўжо мае адукацыю і спецыяльнасць, мы можам ім дапамагчы знайсці пастаяннае месца працы.

— Дакладней, да вас можа звярнуцца практычна любы чалавек?

— Так, любы чалавек ва ўзросце да 35 гадоў (членства ў БПСМ — менавіта да такога ўзросту). Не зразумейце мяне так, што мы працаўладкоўваем толькі Бэ-Пэ-эС-эМ-аўцаў. Мінскі гарадскі цэнтр занятасці моладзі пры гаркаме БПСМ працуе практычна з усімі, хто да нас прыходзіць. Бывае, што да нас звяртаюцца і людзі, якія маюць далёка за 35 гадоў. Як правіла, стараемся дапамагчы і ім, але такія звароты адзінкавыя.

Час, за які мы рэальна можам працаўладкаваць чалавека, што прыходзіць да нас (кліента), залежыць толькі ад яго самога, ад яго запытаў. Калі школьнік 15-16 гадоў рэальна ацэньвае свае шанцы і магчымасці (тут я маю на ўвазе і ўзрост, і адсутнасць спецыяльнасці, навыкаў, і неабходнасць прадастаўлення няпоўнага рабочага дня, працы толькі ў канікулярны ці пасляўрочны час), то ён, як правіла, не прэтэндуе на якую-небудзь высокакваліфікаваную працу. Але маладых людзей з амбіцыямі, паверце, вельмі шмат. Канешне, мы не накіруем іх мяхі з цэментам разгружаць ці ўручную капаць траншэю. Цяжкая фізічная праца непаўналетніх забаронена заканадаўствам. Але кур’ерам, памочнікам афіцыянта, фасоўшчыкам, прыбіральшчыкам службовых памяшканняў і інш. ёсць магчымасць працаўладкавацца заўсёды. Ніколі не трэба баяцца папрацаваць рукамі.

Калі малады чалавек у анкеце ўказвае якую-небудзь канкрэтную спецыяльнасць, па якой хацеў бы працаваць, і ў яго ёсць дакументы, якія пацвярджаюць кваліфікацыю, тут яшчэ прасцей. Мы ведаем, чаго кліент хоча, і пачынаем шукаць неабходную для яго працу. Такіх кліентаў мы працаўладкоўваем у адпаведнасці з іх пажаданнямі. Бо нехта хоча папрацаваць у студэнцкім будаўнічым атрадзе, а нехта — знайсці пастаяннае працоўнае месца.

— І ўсё ж за які рэальны тэрмін можна знайсці працу з дапамогай вашага цэнтра?

— Ад аднаго-двух дзён да двух-трох тыдняў. Але працу можна знайсці і не толькі праз нас. У кожнай раённай арганізацыі грамадскага аб‘яднання БПСМ займаюцца і камплектацыяй будатрадаў, і арганізацыяй працоўных месцаў для моладзі. Цэнтры занятасці моладзі ёсць не толькі ў Мінску, але і пры кожным абласным камітэце Беларускага патрыятычнага саюза моладзі. Трэба толькі мець жаданне і знайсці іх.

— Міхаіл, Вы згадалі будатрады. А якой працай яны займаюцца?

— Студэнцкі атрад — будаўнічы, сельскагаспадарчы ці валанцёрскі — гэта класічны прыклад працаўладкавання студэнта ці школьніка ў час летніх канікулаў, прычым працаўладкавання, сумешчанага з адпачынкам. Бо праца буд- і сельгасатрадаў праходзіць у Краснадарскім ці Стаўрапольскім краях, Астрахані, дзе ёсць мора, паўднёвае сонца, кавуны, дыні, садавіна... Адным словам, працуй і адпачывай ці адпачывай, працуючы.

— А што сабой уяўляюць валанцёрскія атрады?

— Валанцёрскія атрады, якія мы арганізуем, працуюць у запаведніках і курортных зонах Беларусі. Займаюцца яны іх расчысткай і добраўпарадкаваннем. У гэтым мы не бяром прыклад з Лігі добраахвотнай працы, якая імкнецца арганізоўваць выезд валанцёраў на працу за мяжу. Нашы валанцёры працуюць дома, на Беларусі.

Вы паглядзіце, у якім стане цяпер нашы лясы і запаведнікі, наколькі яны недагледжаныя, колькі ў іх смецця, якое застаецца пасля людзей, і буралому пасля ўраганаў. Я і раней, летась, падчас працы валанцёрскага летніка “Адраджэнне” на турбазе “Высокі бераг” і ў Коласаўскім запаведніку гаварыў і, спадзяюся, сёлета разам з валанцёрамі новага летніка скажу: “Запаведнікам трэба дапамагаць!” Матэрыяльная база ў іх слабая, і наша дапамога будзе для іх дарэчы. Нам, маладым, ёсць дзе прыкласці рукі дома, нікуды не ад’язджаючы. А валанцёр, як я разумею, гэта не толькі альтруіст і добраахвотнік (праца валанцёра не аплачваецца, таму ён забяспечваецца харчаваннем, пражываннем падчас працы і праездам ў абодва бакі), гэта яшчэ і патрыёт. Бо патрыёт не толькі той, хто гатовы абараняць родную зямлю ў выпадку небяспекі са зброяй у руках, а і той, хто хоча жыць на ёй, робячы дабро і паказваючы тым самым прыклад сваім равеснікам.

— У такім выпадку падкажыце нашым чытачам, як знайсці Мінскі гарадскі цэнтр занятасці моладзі для таго каб падабраць працу па душы, стаць “байцом” будатрада ці ўдзельнікам валанцёрскага летніка.

— Самы просты спосаб — пазваніць па тэлефоне (017) 284-85-54 і даведацца, якія ёсць на гэты момант вакансіі. А лепш за ўсё прыйсці да нас і падабраць вакансію адразу на месцы з нашай базы даных ці запоўніць анкету, калі вакансіі няма ў наяўнасці альбо ў вас ёсць планы на працаўладкаванне ў будучым. Размяшчаемся мы ў будынку Мінскага ГК ГА БПСМ па адрасе: г.Мінск, вул. Кісялёва, 24, кабінет № 2.

Гутарыў
Уладзіслаў ХАЛЯВІНСКІ.

Даследаванні

Раптоўнае спыненне... жыцця

На імгненне спыніць час, асэнсаваць пройдзены шлях, падумаць пра вечнае... Напэўна, такія моманты бываюць у жыцці кожнага чалавека. Так ужо здарылася, што людзі, занятыя ў розных сферах навуковай і практычнай дзейнасці, задумаліся пра адно і тое ж — феномен смерці. Вынікам стала калектыўная манаграфія “Сіндром смерці”. У гэтай кнізе — шмат ідэй і новых звестак пра прычыны раптоўнай смерці, псіхалагічныя аспекты яе перадумоў, гісторыка-філасофская трактоўка вопыту розных народаў у дачыненнях са смерцю.

Адзін з аўтараў кнігі — прафесар, доктар медыцынскіх навук, член-карэспандэнт НАН Беларусі, загадчык лабараторыі галаўнога мозгу Інстытута фізіялогіі Уладзімір Адамавіч Кульчыцкі. Больш за 20 гадоў ён займаецца вывучэннем цэнтральнай нервовай сістэмы і галаўнога мозгу, г.зн., тых органаў чалавека, работа якіх напрамую звязана з рэгуляцыяй жыццядзейнасці і ў канчатковым выніку — са смерцю. Пра асаблівасці тых тэрмінальных станаў, якія развіваюцца пры паталагічных зменах у цэнтральнай нервовай сістэме — біялагічных і фізіялагічных прычынах смерці — мы і вырашылі пагутарыць з Уладзімірам Адамавічам.

— Звычайна, калі мы гаворым пра сіндромы, дык маем на ўвазе якую-небудзь хваробу. Якія перадумовы можа мець смерць?

— Смерць — гэта калі час і прастора губляюць сваё значэнне. Ёй папярэднічаюць пэўныя прычыны і ўмовы жыццядзейнасці арганізма. У педыятрычнай практыцы, напрыклад, дзіцячая смерць, якая наступае нечакана, — даволі нярэдкая сітуацыя. Раптоўная смерць дзіцяці на фоне яго клінічна здавальняючага стану і пры адсутнасці спецыфічных патамарфалагічных знаходак вызначаецца тэрмінам “сіндром раптоўнай смерці немаўлят” (SIDS). Пад ім разумеюць нечаканую (негвалтоўную) смерць немаўля, калі адсутнічаюць аб’ектыўныя і адэкватныя крытэрыі для тлумачэння яе прычыны. У большасці развітых краін частата SIDS вагаецца ад 0,5 да 4,5 выпадкаў на 1000 народжаных дзяцей. Суадносіны смерцяў хлопчыкаў і дзяўчынак складаюць прыкладна 60 да 40 працэнтаў. Трэба адзначыць, што нягледзячы на поспехі сучаснай медыцыны колькасць ахвяр SIDS не праяўляе тэндэнцыі да зніжэння. Праблема “сіндрому раптоўнай смерці немаўлят” застаецца адной з самых інтрыгавальных праблем педыятрыі.

— У беларускіх фізіёлагаў ёсць свае погляды на праблему SIDS?

— Мы лічым, што сіндром раптоўнай смерці аб’ядноўвае памежныя сімптомы несумяшчальных з жыццём станаў, прычынай якіх з’яўляюцца як паталагічныя працэсы ў цэнтральных структурах, адказных за генерацыю дыхальнай рытмікі і аптымізацыю функцый сардэчна-сасудзістай сістэмы, так і спантанныя парушэнні функцыявання жыццёва важных органаў. У першую чаргу, сэрца. Нягледзячы на высокую здольнасць сэрца да самарэгуляцыі, ягоная дзейнасць знаходзіцца пад пастаянным кантролем цэнтральнай нервовай сістэмы. Паталагічныя змены ў цэнтральных механізмах кантролю сардэчна-сасудзістай сістэмы могуць прывесці да нечаканага развіцця сардэчнай арытміі і раптоўнай смерці ад фібрыляцый валокнаў сардэчнай мышцы. Гэта ў першую чаргу адбываецца пры адмоўных эмоцыях і стрэсах.

Сярод іншых меркаванняў адносна прычын раптоўнай смерці можна прывесці аэрафагію (калі паветра трапляе ў страўнік пры глытальных рухах) і адмоўны ўплыў электрамагнітных палёў.

— Жыццё чалавека непасрэдна звязана з дыханнем...

— Спыненне дыхання таксама можа быць адной з прычын “near-SIDS”: у адрозненне ад здаровых дзяцей, у немаўлят з гэтым сіндромам рэдукаваны прырост хвіліннага аб’ёму вентыляцыі пры павелічэнні напружання вуглякіслага газу ў артэрыяльнай крыві. Можна выказаць меркаванне, што адной з праяў падобнай дысфункцыі цэнтральных механізмаў кантролю дыхальнага гамеастазу з’яўляецца фарміраванне сіндрому Ондзіна (Ундзіны). Назва сіндрому навеяна легендай пра вадзяную німфу, якая пацалавала свайго няявернага мужа такім доўгім пацалункам, што ён памёр, так і не здолеўшы яго перапыніць.

Парушэнне функцыянальнага стану нейронаў ствала галаўнога мозгу, напрыклад, у час сну, можа сфарміраваць прычыны, што садзейнічаюць незваротнаму супыненню дыхання. Падобны стан можа назірацца і ў людзей сталага ўзросту.

— Значыць, сіндром SIDS авалодвае найбольш слабай у плане здароўя катэгорыяй людзей: немаўлятамі і пажылымі?

— Прыкметы сіндрому спынення дыхання ў час сну сустракаюцца і ў сярэднім узросце. Па статыстыцы, SIDS падлягаюць каля 4 працэнтаў мужчын і 2 працэнты жанчын. У больш сталым узросце частата падобных выпадкаў значна ўзрастае. Адной з характэрных прыкмет сіндрому можа быць перыядычны гучны храп (у час як начнога, так і дзённага сну). Сіндром часцей сустракаецца ў тоўстых людзей, асабліва з лішкамі тлушчу ля шыі і патыліцы. Адзін з відаў мае назву сіндрому Піквіка. Яна ўзята з рамана Чарльза Дзікенса “Запіскі піквікскага клуба”, у аднаго з герояў якога былі ўсе яго праявы. Пацыенты з сіндромам Піквіка, акрамя павышанай вагі, вызначаюцца высокім узроўнем сістэмнага артэрыяльнага ціску і канстытуцыйна абумоўленай лёгачнай гіпертэнзіяй. На іх раптоўна находзяць міжвольныя прыступы санлівасці, якія суправаджаюцца некаардынаванымі паторгваннямі з характэрным паскораным і павярхоўным дыханнем.

— У пажылым узросце часцей за ўсё “барахліць матор” — сэрца.

— На жаль, гэта так. Акрамя таго, вядома, што на працягу першага года пасля перанесенага інфаркту міякарда памірае ад 5 да 15 працэнтаў пацыентаў. Большасць смерцяў наступае раптоўна, у многіх выпадках прычынай іх з’яўляецца тахікардзія ці фібрыляцыя жалудачкаў сэрца. Імплантацыя дэфібрылятара патэнцыяльна зніжае верагоднасць раптоўнай смерці, але практычная рэалізацыя гэтага шанцу абмяжоўваецца высокім коштам прыбора, проціпаказаннямі да аперацыі і захаваннем магчымасці смерці пацыентаў у перад- і пасляаперацыйны перыяд.

— Ці азначае гэта, што сіндром SIDS у немаўлят і пажылых людзей звязаны з паражэннем нейрагеннага кантролю жыццёва важных сістэм?

— У гэтых адносінах сіндром раптоўнай смерці немаўлят уяўляе сабой выключны феномен, пры якім немагчыма знайсці ні ўнутраных, ні знешніх фактараў, якія становяцца вызначальнымі ў гібелі немаўлят. Раптоўная смерць у дарослых наступае, наадварот, пры спалучэнні мноства негатыўных уплываў. Але нечаканасць надыходу тэрмінальнага стану заключаецца ў тым, што незваротнае парушэнне вітальных функцый адбываецца пасля відавочнай іх стабілізацыі непасрэдна перад смерцю і паляпшэння агульнага самаадчування пацыентаў. Смерць нечаканая. Паколькі ўсе рэфлекторныя акты ажыццяўляюцца пры дапамозе ўнутрыклетачных працэсаў, але і яны ў канчатковым выніку аказваюцца падпарадкаванымі механізму рэфлексу.

Трэба прызнаць, што да гэтага часу застаецца незразумелым патагенез сіндрому раптоўнай смерці як у дзіцячым, так і ў дарослым узросце. Для прафесіяналаў — вучоных-медыкаў вельмі важна ведаць не толькі эфектыўныя прыёмы тэрапіі, але і механізмы паталагічных станаў, пры якіх яны ўжываюцца. Гэта дазволіць удасканаліць прафілактычныя і лячэбныя мерапрыемствы. Даследаванні сіндрому SIDS працягваюцца...

Сняжана МІХАЙЛОЎСКАЯ.

Вазьміце на заметку

Ад прыватнай калекцыі — да мінералагічнага музея

Калекцыянер — гэта ў агульным сэнсе збіральнік аднародных прадметаў — марак, паштовак, манет, календароў, экслібрысаў, карцін, фарфору, керамікі і інш., у тым ліку мінералаў, горных парод і акамянеласцяў. Дыяпазон калекцый апошніх надзвычай шырокі: ад невялікіх прыватных калекцый аматараў камянёў — да мінералагічных, геалагічных і палеанталагічных музеяў.

Да калекцыйных камянёў адносяцца дэкаратыўныя крышталі і іх зросткі, аморфныя мінеральныя рэчывы, горныя пароды і разнастайныя арганічныя рэшткі. Да дэкаратыўных уласцівасцей калекцыйнага матэрыялу адносяцца характар афарбоўкі, празрыстасць, дасканаласць форм крышталяў і інш. У многіх выпадках маюць значэнне структурна-тэкстурныя асаблівасці, характар малюнка на сколе ці паліраванай паверхні ўзору, рэдкасць і адзінкавасць узораў. Цэняцца таксама і такія арыгінальныя ўтварэнні, як крышталі з газава-вадкімі ўключэннямі, рэдкія двайнікі, унікальныя друзы, уключэнні насякомых у бурштыне, каменныя прылады працы старажытных людзей. Калекцыйныя камяні ўяўляюць цікавасць для навуковых, вучэбных і музейных калекцый. Нярэдка тэматычны калекцыйны матэрыял ілюструе форму, колер, бляск, злом і іншыя ўласцівасці мінералаў, выкапнёвую фауну і флору розных геалагічных перыядаў, горныя пароды, карысныя выкапні. Калекцыі такога роду ўяўляюць цікавасць не толькі для спецыялістаў-геолагаў, але і для аматараў каменя, краязнаўцаў, настаўнікаў геаграфіі, біялогіі, гісторыі, работнікаў музеяў, студэнтаў і школьнікаў.

Сярод радовішчаў калекцыйнага каменя выдзяляюцца: радовішчы ўласна калекцыйнага матэрыялу і радовішчы розных відаў мінеральнай сыравіны, калекцыйны матэрыял на якіх збіраецца разам са здабычай асноўных відаў сыравіны.

Для першай групы характэрна канцэнтрацыя крышталяў у розных пустотах. Гэта карставыя пустоты, мінеральныя поласці тэктанічнага і іншага генезісу, а таксама канцэнтрацыя рэштак выкапнёвай фауны і флоры. Гаворка ідзе пра такія горныя пароды і мінералы, як пегматыты, гранаты, рубіны, сапфіры, біруза, чараіт, малахіт, азурыт і інш.

Да радовішчаў другой групы адносяцца ў першую чаргу радовішчы рознай каменесамацветнай сыравіны, на якіх адбіраюцца ў якасці калекцыйнага матэрыялу крышталі, мінеральныя агрэгаты і іншыя унікальныя музейныя ўзоры, якія ў натуральным выглядзе маюць большую каштоўнасць, чым у апрацаваным.

Шмат калецыйнага матэрыялу можна знайсці на радовішчах розных металічных і неметалічных руд, у меншай ступені — на радовішчах гаручых карысных выкапняў. Гэта добра агранены і прыгожыя крышталі вальфраміту, пірыту, флюарыту, кінавары, друзы кварцу і яго разнавіднасцяў — аметыстаў, горнага хрусталю, цытрыну, коркавыя і нацечныя выдзяленні малахіту і уваравіту, шчоткі цэалітаў, турмалінавыя “сонцы”, уключэнні ў бурштыне і інш. Пры жаданні можна сабраць цудоўную калекцыю. Напрыклад, з радовішчаў карысных выкапняў Брэсцкай вобласці выяўленых геолага-разведачнымі работамі апошніх гадоў, па якасці мінеральнай сыравіны можна аднесці да калекцыйных такія віды матэрыялаў, як: а) бурштын і бурштынападобныя смолы на тарфяных і пясчаных радовішчах; б) магматычныя і метамарфічныя горныя пароды ў пясчана-гравійных кар’ерах; в) сульфіды — пірыт і халькапірыт, кварц, палявыя шпаты і ўласна магматычныя горныя пароды на гранітных кар’ерах; г) выкапнёвая фауна і галька пясчана-гравійных кар’ераў у падсцілаючых слаях тарфяных радовішчаў і ў алювіяльных адкладаннях сучасных рэк; д) кварц — самацветныя і халцэдона-агатавыя ўзоры з кар’ераў і палёў сельскагаспадарчых угоддзяў; е) каменныя прылады працы з археалагічных раскопак і інш.

Вучэбны калекцыйны матэрыял выкарыстоўваецца ў якасці наглядных дапаможнікаў пры выкладанні геалагічных і сумежных дысцыплін, пры правядзенні ўрокаў геаграфіі, хіміі, біялогіі, гісторыі, у рабоце геалагічных і мінералагічных гурткоў.

Перадача лепшых калекцыйных узораў у краязнаўчыя музеі, школьныя кабінеты геаграфіі, паказ калекцыйнага матэрыялу ў перадачах абласнога тэлебачання, газетныя публікацыі ў раённых, абласных і рэспубліканскіх газетах, лекцыі ў інстытуце ўдасканалення настаўнікаў служаць далейшай прапагандзе і прывіццю любові да каменя як аб’екта геалагічных ведаў і ў канчатковым выніку — павышэнню геалагічнай і геаграфічнай адукацыі.

Такім чынам, калекцыяніраванне мінералаў, руд, горных парод і акамянеласцяў з’яўляецца выдатным спосабам пазнання навакольнага свету.

Альберт БАГДАСАРАЎ,
прафесар.

Інструктыўна-метадычныя пісьмы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь на 2001 - 2002 навучальны год

Аб рабоце педагагічных калектываў устаноў сістэмы спецыяльнай адукацыі ў 2001-2002 навучальным годзе

У 2001-2002 навучальным годзе працягваецца рэфармаванне сістэмы спецыяльнай адукацыі. У адпаведнасці з Канцэпцыяй рэфармавання спецыяльнай адукацыі і Праграмай рэфармавання працягваецца этап навукова-метадычнага і вучэбнага забеспячэння карэкцыйна-развіваючага і рэабілітацыйнага працэсу, працягваецца ўкараненне інавацыйных педагагічных тэхналогій. Ствараюцца ўмовы для аказання дапамогі ў сацыяльнай рэабілітацыі і адаптацыі асоб з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця, падрыхтоўцы іх да паўнацэннага жыцця ў грамадстве.

Асноўны змест практычнай дзейнасці педагагічных калектываў агульнаадукацыйных, санаторных і спецыяльных школ-інтэрнатаў усіх тыпаў, спецыяльных класаў і класаў інтэграванага навучання, цэнтраў карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі ў 2001-2002 навучальным годзе вызначаецца наступнымі нарматыўна-прававымі дакументамі:

— Законам Рэспублікі Беларусь "Аб правах дзіцяці";

— Дзяржаўнай праграмай па прадухіленні інваліднасці і рэабілітацыі інвалідаў на 2001-2002 гг., адобранай Пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 19.01.2001г. №68;

— Канцэпцыяй рэфармавання спецыяльнай адукацыі, зацверджанай загадам Міністэрства адукацыі ад 17.11.1999г. № 8/1462;

— Праграмай рэфармавання спецыяльнай адукацыі і мерапрыемствамі па яе рэалізацыі, зацверджанымі загадам Міністэрства адукацыі ад 31.08.2000 г № 37;

— Пастановай Савета Міністраў "Аб мерах па паляпшэнні арганізацыі харчавання дзяцей і навучэнскай моладзі ва ўстановах адукацыі і сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь" ад 21.04.2001г. № 584. Кіраўнікам спецыяльных устаноў неабходна звярнуць пільную ўвагу на стварэнне пастаянна дзеючага кантролю за ўмовамі харчавання ва ўстановах сістэмы спецыяльнай адукацыі;

— Вучэбнымі планамі санаторных і агульнаадукацыйных школ-інтэрнатаў на 2001-2002 навучальны год, зацверджанымі загадам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь № 366 ад 29.06.2001г.;

— Вучэбнымі планамі спецыяльных агульнаадукацыйных школ-інтэрнатаў, школ, класаў, зацверджанымі Загадам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь № 365 ад 29.06.2001г.;

— Загадам Міністэрства адукацыі №166 ад 10.03.2000 года "Аб пераходзе спецыяльных агульнаадукацыйных школ-інтэрнатаў, школ, класаў, класаў інтэграванага навучання на новыя і ўдасканаленыя праграмы, падручнікі і вучэбныя дапаможнікі;

— Прыкладным палажэннем аб пункце карэкцыйна-педагагічнай дапамогі ад 20.11.2000г., № 53;

— Агульнымі палажэннямі вучэбнага плана агульнаадукацыйнай школы на 2001-2002 навучальны год, зацверджанымі загадам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 20.06.2001г. №311;

— Інструктыўна-метадычным пісьмом аб арганізацыі работы ў класах інтэграванага навучання і асаблівасцях тарыфікацыі і аплаты настаўнікам, якія працуюць у гэтых класах ад 24. 08. 1998г. № 26-06/62;

— Загадам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь № 550 ад 05.10.1998г. "Аб часовых нормах ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў вучняў спецыяльных агульнаадукацыйных школ";

— Загадам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 14.08.1998г. №4990 "Аб адзіным моўным і арфаграфічным рэжыме спецыяльнай агульнаадукацыйнай школы-інтэрната, школы, класа";

— Загадам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь "Аб канкрэтызацыі шляхоў камплектавання вучнямі санаторных школ-інтэрнатаў, удасканаленні лячэбна-аздараўленчай работы ў іх" ад 06.05.1999г. №266;

— Рэкамендацыямі па арганізацыі прыкладнага распарадку дня санаторнай школы-інтэрната, зацверджанымі загадам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 30.06.1999г. №427;

Пералік падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў, якія могуць быць выкарыстаны ў агульнаадукацыйных школах (класы інтэграванага навучання), спецыяльных школах, дашкольных установах, прафесійна-тэхнічных вучылішчах (групы навучэнцаў з псіхафізічнымі парушэннямі) ў 2001 — 2002 навучальным годзе, даецца ў "Зборніку нарматыўных дакументаў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь" № 5 за 2001 год. У новым навучальным годзе працягваецца фарміраванне заказу на сродкі навучання. Абласным, Мінскаму гарадскому ўпраўленням адукацыі, кіраўнікам спецыяльных школ-інтэрнатаў, школ неабходна падаць у Навукова-метадычны цэнтр вучэбнай кнігі і сродкаў навучання заяўку, якая складаецца на аснове аналізу "Тыповага пераліку сродкаў навучання і вучэбна-вытворчага абсталявання для агульнаадукацыйных і спецыяльных школ, дашкольных устаноў, прафесійна-тэхнічных вучылішчаў", з пералікам неабходных для гэтых устаноў карэкцыйных сродкаў навучання.

Падрыхтаваны да выдання праграмы і вучэбна-метадычныя матэрыялы. У 2001 — 2002 навучальным годзе выйдуць з друку праграмы для пачатковых класаў спецыяльных школ:

Дапаможная школа (падрыхтоўчы, 1-4 класы)

1.Руская мова (для школ з рускай і беларускай мовамі навучання).

2.Беларуская мова (для школ з рускай і беларускай мовамі навучання).

3.Матэматыка (на рускай і беларускай мовах).

4. Чалавек і свет (на рускай і беларускай мовах).

5. Музыка (на рускай і беларускай мовах).

6. Выяўленчае мастацтва (на рускай і беларускай мовах).

7. Фізічная культура (на рускай і беларускай мовах).

Школа для дзяцей з цяжкімі парушэннямі мовы
і для дзяцей з затрымкай псіхічнага развіцця
(падрыхтоўчы, 1-4 класы)

1. Беларуская мова (для школ з рускай і беларускай мовамі навучання).

2. Руская мова(для школ з рускай і беларускай мовамі навучання).

3. Матэматыка (на рускай і беларускай мовах).

4. Чалавек і свет (на рускай і беларускай мовах).

5. Музыкальна-рытмічныя заняткі (на рускай і беларускай мовах).

6. Выяўленчае мастацтва (на рускай і беларускай мовах).

Школа для дзяцей з парушэннем слыху (падрыхтоўчы, 1-4 класы)

1.Руская мова.

2.Матэматыка (на рускай мове).

3.Чалавек і свет (на рускай мове).

4.Жэставая мова (на рускай мове).

5. Выяўленчае мастацтва (на рускай мове).

6. Рытміка (на рускай мове).

Звяртаецца ўвага на тыя змяненні, якія адбыліся ў працэсе навучання і выхавання дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця ў сувязі з рэфармаваннем спецыяльнай адукацыі:

— павялічаны тэрмін навучання дзяцей з псіхафізічнымі парушэннямі за кошт увядзення падрыхтоўчых класаў;

— прадугледжана варыянтнасць спецыяльнай адукацыі ў залежнасці ад псіхафізічнага развіцця, індывідуальных асаблівасцей і магчымасцей вучняў;

— у вучэбных планах усіх тыпаў спецыяльных школ удакладнены і скарэкціраваны гадзіны карэкцыйнага кампаненту, што дазваляе аказваць неабходную спецыяльную псіхолага-педагагічную, у тым ліку і лагапедычную, дапамогу і падтрымку;

— ствараецца і ўкараняецца навукова-метадычнае забеспячэнне карэкцыйнага працэсу прымяняльна да розных катэгорый дзяцей з парушэннямі развіцця;

— паспяхова распрацоўваюцца адукацыйныя тэхналогіі і ў школах ствараюцца ўмовы для іх рэалізацыі;

— для дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця ствараюцца роўныя, як і для іх здаровых аднагодкаў, магчымасці для адукацыі, максімальнай адаптацыі і паўнацэннай інтэграцыі ў грамадстве;

— на пунктах карэкцыйна-педагагічнай дапамогі дзеці атрымліваюць не толькі лагапедычную, але і спецыяльную псіхолага-педагагічную дапамогу ў пераадоленні спецыфічных парушэнняў школьных навыкаў у чытанні, пісьме, матэматыцы, а таксама сэнсорных парушэнняў;

— дзеці з цяжкімі шматлікімі парушэннямі атрымліваюць комплексную дапамогу на аснове яе персаніфікацыі і дыферэнцыяцыі ў цэнтрах карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі.

Працягвае ўдасканальвацца дзейнасць цэнтраў карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі. Прыняты:

— Прыкладнае палажэннем аб цэнтры карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі, зацверджанае загадам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь №559 ад 31.08.1999г.;

— Пастанова Савета Міністраў №1560 ад 11.10.2000г. "Аб забеспячэнні бясплатным харчаваннем дзяцей, якія маюць шматлікія парушэнні развіцця і навучаюцца ў цэнтрах карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі". Згодна з ёй, дзеці, якія наведваюць групы ў цэнтрах, забяспечваюцца двухразовым гарачым харчаваннем за кошт сродкаў мясцовага бюджэту;

— Пастанова Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь №58 ад 12.12.2000г. "Аб унясенні дапаўненняў і змяненняў у прыкладнае палажэнне аб цэнтры карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі".

Цэнтры карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі разглядаюцца як новы тып вучэбнай установы, дзе ажыццяўляецца комплексная медыка-сацыяльная і псіхолага-педагагічная дапамога і ствараюцца бяспечныя ўмовы для жыццядзейнасці дзяцей. Задача цэнтраў—паменшыць колькасць тых дзяцей, якія не навучаюцца і лічацца сацыяльна неперспектыўнымі. Дзеці з цяжкімі шматлікімі парушэннямі могуць і павінны навучацца ў межах сваіх магчымасцей.

Яны могуць займацца па мадыфікаваных праграмах спецыяльных школ, якія забяспечваюць навучанне чытанню, пісьму, лічэнню, уключэнне ў гаспадарча-бытавую працу і фарміраванне сацыяльна-бытавых навыкаў. Для асобных дзяцей ствараюцца індывідуальныя адукацыйна-рэабілітацыйныя праграмы, якія ў працэсе работы могуць удакладняцца, змяняцца ў інтарэсах дзіцяці. Выбар педагагічнага матэрыялу вызначаецца яго практычнай значнасцю і пазнавальнымі магчымасцямі вучняў. У іх фарміруюцца, у першую чаргу, рухальная мабільнасць, навыкі самаабслугоўвання, сацыяльныя ўзаеміны.

Важным з'яўляецца далучэнне да рэабілітацыйнага працэсу бацькоў, каб дзеці, нават са значнымі парушэннямі, набывалі элементарную сацыяльна-бытавую кампетэнцыю.

Галоўным напрамкам работы спецыяльнай школы і інтэграванай адукацыйнай установы з'яўляецца падрыхтоўка вучняў з асаблівасцямі развіцця да незалежнага самастойнага жыцця. Старшакласнікі набываюць навыкі сацыяльных узаемін, уменні праяўляць ініцыятыву, выказваць свае пажаданні. Рэалізацыя азначанай праграмы патрабуе вызначэння неабходнага аб'ёму ведаў, уменняў і навыкаў, сфарміраванасці пэўных каштоўнасных арыентацый і здольнасці да выканання дзейнасці, неабходнай у паўсядзённым жыцці.

У сучасных умовах змяняюцца адносіны паміж удзельнікамі вучэбнага працэсу. Ад суб'ектна-аб'ектных яны пераходзяць да суб'ектна-суб'ектных. Вучань робіцца паўнапраўным удзельнікам вучэбна-выхаваўчага працэсу. Змяняецца роля настаўніка: ад трансляцыі ведаў ён пераходзіць да аказання дапамогі вучням у іх набыцці. У сувязі з гэтым актуальнай стала задача пошуку іншых адукацыйных мадэляў і форм арганізацыі адукацыйнага працэсу. Станоўча зарэкамендавалі сябе педагагічныя тэхналогіі калектыўнай арганізацыі і ўзроўневай дыферэнцыяцыі вучэбна-выхаваўчага працэсу, гуманна-асобасная тэхналогія. Настаўнік засяроджвае ўвагу на арганізацыі ўзаемадзеяння вучняў, шырока выкарыстоўвае інтэрактыўныя метады навучання, забяспечвае станоўчую эмацыянальную аснову вучэбнага працэсу, своечасова ажыццяўляе педагагічную дапамогу і падтрымку.

Вялікая ўвага надаецца інтэграванаму навучанню. У агульнаадукацыйных установах ствараецца адэкватнае адукацыйнае асяроддзе, якое забяспечвае атрыманне дзецьмі з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця неабходных ведаў і аказанне карэкцыйна-педагагічных паслуг.

Рэфармаванне сістэмы выхавання забяспечвае пераадоленне сацыяльнай ізаляванасці вучняў і рэалізацыю ідэй гуманізацыі, дэмакратызацыі і персаніфікацыі выхаваўчага працэсу. Гуманістычная аснова навучання і выхавання вызначаецца запатрабаваннямі і інтарэсамі асобы. У сваёй сукупнасці гуманістычныя сродкі садзейнічаюць фарміраванню свядомасці адчуванняў і паводзін выхаванцаў. Гуманізацыя спецыяльнай адукацыі прадугледжвае павагу да асобы кожнага дзіцяці. Школа дапамагае яму адаптавацца ў навакольным свеце, пераадолець цяжкасці ва ўзаемінах з аднагодкамі і дарослымі, вучыць яго правільна ацэньваць свае ўчынкі і дзеянні. У гэтых мэтах дзеці атрымліваюць дыферэнцыяваную дапамогу на працягу ўсяго перыяду навучання, ім ствараюцца ўмовы для максімальна магчымай самарэалізацыі. Выбар спосабаў, прыёмаў, тэмпу навучання і выхавання абумоўліваецца структурай парушэння і індывідуальнымі асаблівасцямі дзіцяці.

З мэтай далейшага развіцця інавацыйных працэсаў у спецыяльнай адукацыі ў 2001-2002 навучальным годзе праводзяцца:

Рэспубліканскія гульні для дзяцей з парушэннямі апорна-рухальнага апарату і для дзяцей з цяжкімі і камбінаванымі парушэннямі;

VI Рэспубліканскі фестываль мастацкай творчасці выхаванцаў дзіцячых дамоў, школ-інтэрнатаў "Вясёлкавы карагод". Задачамі фестывалю з'яўляецца фарміраванне ў кожным дзіцячым доме, школе-інтэрнаце сістэмы эстэтычнага і патрыятычнага выхавання дзяцей сродкамі беларускай нацыянальнай культуры і мастацтва; узбагачэнне духоўнага свету выхаванцаў лепшымі здабыткамі роднага слова, культуры і мастацтва славянскіх народаў; вывучэнне народнай творчасці рэгіёна.

Пры БДПУ імя Максіма Танка, а таксама ў Акадэміі паслядыпломнай адукацыі ў 2001-2002 навучальным годзе працягваецца падрыхтоўка спецыялістаў-дэфектолагаў з прысваеннем другой вышэйшай адукацыі з ліку асоб, якія маюць вышэйшую педагагічную адукацыю і працуюць у спецыяльных школах, класах і групах, класах інтэграванага навучання, цэнтрах карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі, пунктах карэкцыйна-педагагічнай дапамогі, спецыяльных дашкольных установах.

З мэтай актывізацыі дзейнасці педагагічных калектываў па забеспячэнні асобасна арыентаванай і сацыяльна накіраванай спецыяльнай адукацыі, у 2001-2002 навучальным годзе праводзяцца наступныя рэспубліканскія мерапрыемствы:

— Міжнародная канферэнцыя "Сучасная спецыяльная адукацыя: стан і перспектывы развіцця";

— Навукова-метадычны семінар "Інавацыі ў карэкцыйным навучанні дзяцей з інтэлектуальнай недастатковасцю ў святле рэфармавання спецыяльнай адукацыі ";

— Семінар-практыкум "Карэкцыйная работа ва ўмовах інтэграванага навучання";

— Семінар-практыкум "Крытэрыі ранняга выяўлення псіхічных і нервова-псіхічных парушэнняў у дзяцей і падлеткаў";

— Семінар-практыкум "Эфектыўнасць выкарыстання педагагічных тэхналогій ва ўмовах інтэграванага навучання".

Русский язык и литература

В 2001-2002 учебном году продолжается переход на новое содержание языкового и литературного образования.

Преподавание русского языка в новом учебном году будет осуществляться в соответствии с программами для школ с белорусским и русским зыком обучения 2001 года издания. В сборнике помещены программы для 12-летней и 11-летней общеобразовательных школ. По программам 12-летней школы будут работать учителя, принимающие в 2001-2002 учебном году выпускников III модели начальной школы. Учителя, работающие в режиме 11-летней школы, планируют учебный материал по соответствующей программе.

Количество часов на изучение русского языка и литературы в 2001-2002 учебном году

Учебные предметы	Количество часов в неделю по классам							
	4 класс 12-летней школы	5	6	7	8	9	10	11
		11-летней школы						
Русский язык (школы с белорусским языком обучения)	3	3	3	3	2	2	1	1
Русский язык (школы с русским языком обучения)	4	5/4	5/4	3	2	2	1	1
Литература (школы с белорусским языком обучения)	2/1	1/2	2	1/2	2	2	3	3
Литература (школы с русским языком обучения)	2	2	2	2/3	3/2	3/2	3	3

При преподавании русского языка необходимо пользоваться следующими учебниками:

4 КЛАСС (12-летняя школа — "Русский язык. Культура устной и письменной речи", Л.А.Мурина, Ф.М.Литвинко, Г.И.Николаенко, 2001 год издания;

5 КЛАСС — "Русский язык. Культура устной и письменной речи", Л.А.Мурина, М.П.Дубограева, Ф.М.Литвинко, Г.И.Николаенко, 1997, 2001 гг. издания;

6 КЛАСС — "Русский язык. Культура устной и письменной речи", П.П.Шуба, Л.А.Мурина, О.Н.Белявская и др., 1996, 1999 г. издания;

7 КЛАСС — "Русский язык. Культура устной и письменной речи", Т.Н.Волынец, Е.Е.Долбик, Ф.М.Литвинко и др., 1997, 1999 г. издания;

8 КЛАСС — "Русский язык. Культура устной и письменной речи", Е.Е.Долбик, Н.И.Конюшкевич, Ф.М.Литвинко и др., 1998, 2001 г. издания;

9 КЛАСС — "Русский язык. Культура устной и письменной речи", П.П.Шуба, Е.Е.Долбик и др., 1999, 2001 г. издания.

В 10-11 классах, а также в классах с углубленным изучением языка рекомендуются следующие учебники:

"Русский язык" (для учащихся старших классов), Р.Г.Чечет, 1997, 1999 г. издания;

"Русский язык" (Фонетика. Словообразование), А.В.Никитевич и др., 1998 г. издаия;

"Русский язык" (Морфология), П.П.Шуба и др., 1996 г. издания;

"Русский язык" (Синтаксис), М.И.Конюшкевич и др.; 1 часть — 1997 г. издания, 2 часть — 2000 г. издания.

В 11 классе учителя работают по праграммам, предложенным в сборниках 2001 года, либо по программам, составленным педагогами с учетом интересов и потребностей учащихся конкретных классов (такие программы должны быть заверены администрацией школы и утверждены в рай(гор)отделе образования). Выпускники 11 классов по окончании 2001-2002 учебного года во время экзаменов пишут диктант.

Примерное планирование учебного материала в 4 классе 12-летней школы предложено в журнале "Русский язык и литература" (2201 г. — №2), 5-6 классах 11-летней школы — (1996 г. — №2, 4, 5, 1997 г. — №7, 8, 1998 г. — 3, 1999 г. — №4). Но это не означает, что данный материал может заменить календарно-тематическое планирование по предметам. Каждый урок должен иметь свою тему, в качестве формулировок могут служить названия параграфов либо положения программы.

Работая по программам 2001 года издания, следует внимательно вчитываться в аннотации к темам, не требовать от учащихся заучивания материала, предлагаемого для ознакомления. Например: в 4 классе 12-летней школы нормы русского литературного языка, качество речи, связь слов в словосочетании, предложения с двумя и с одним главным членом предложения, второстепенные члены предложения, раздел "Текст" рекомендованы для ознакомления.

Учителям, принимающим выпускников III модели начальной школы (4 класс 12-летней школы) и пятиклассников 11-летней школы, рекомендуем внимательно ознакомиться с объемом языкового материала, усвоенного учащимися в начальной школе (см. объяснительную записку к программам).

При ознакомлении с разделом "Текст" учитель имеет право распределить информацию на весь учебный год в связи с изучением языкового материала на коммуникативно-деятельностной и жанрово-коммуникативной основах.

Обращаем внимание на количество часов, проставленное при изучении данного раздела. Например, 8 + 8 часов: 8 часов отводится на изучение (ознакомление) материала, связанного с понятием "текст", и 8 часов — на изучение жанров речи.

При формулировке целей необходимо помнить о коммуникативно-деятельностной основе обучения русскому языку. Вследствие этого глагольные формы целеполагания должны носить деятельностный характер: "доказать", "исследовать", "научиться делать", "выяснить", "определить", а не "дать понятие о ...".

Методические рекомендации авторов учебников по каждому разделу программы регулярно печатались на страницах журнала "Русский язык и литература".

В 2001 году планируется издание следующих методических пособий, которые войдут в состав учебно-методических комплексов по русскому языку:

1. Ковалева Е.С. Сборник диктантов. 8-9 классы.-Мн.:Народная асвета.

2. Русский язык в текстах и комментариях./Под ред.Шубы П.П.-Мн.:Современное слово.

3. Китаева Т.В. Дидактические материалы по русскому языку. 5-7 классы.-Мн.:Лексис.

4. Скаковский В.Д. Справочник по русской орфографии.-Мн.:Юнипресс.

5. Строк Л.И. Графическая наглядность на уроках русского языка. 6 класс.-Мн.:Экоперспектива.

6. Мурина Л.А. и др. Обучение русскому языку в 5 лассе.-Мн.: Экоперспектива.

7. Трофимович Т.Г. и др. русский язык в терминах и понятиях.-Мн.:БелЭН.

8. Строк Л.И. Опорные конспекты к учебнику "Русский язык. Культура устной и письменной речи, 8 класс."-Мн.:Лексис.

9. Волынец Т.Н. и др. Контрольные тесты по русскому языку, 5-9 класы.-Мн.:Сэр-Вит.

10.Строк Л.И. Контрольные и проверочные работы по русскому языку, 7 класс.-Мн.:Лексис.

К 2001/2002 уебному году будут изданы следующие пособия, которые войдут в учебно-методический комплекс для 4 класса 12-летней школы:

1. Китаева Т.В. Тетрадь для самостоятельной работы по русскому языку.

2. Строк Л.И. Практический материал по русскому языку.

3. Строк Л.И. Опорные конспекты к учебнику "Русский язык. Культура устной и письменной речи".

В новом учебном году продолжается переход на новое содержание литературного образования школьников.

Преподавание литературы будет осуществляться по программам, выпущенным научно-методическим центром учебной книги и средств обучения в 2001 году.

Рекомендуются следующие учебники:

4 класс 12-летней школы — "Русская литература", Каратай С.Н., Мушинская Т.Ф., Перевозная Е.В., 2001 г. издания;

5 класс 11-летней школы — "Литература", Каратай С.Н., Мушинская Т.Ф., Перевозная Е.В., 1997, 2001 г. издания;

6 класс - "Литература", Каратай С.Н., Мушинская Т.Ф., Перевозная Е.В., 1997, 1999 г. издания;

7 класс — "Литература", Петровская Л.К., 1997, 1999 г. издания;

8 класс — "Литература", Каратай С.Н. и др., 1998, 2000 г. издания;

9 класс — "Литература", Перевозная Е.В., Каратай С.Н., Ковалева Н.Н., 1999, 2001 г. издания;

10 класс — "Русская литература", Усольцева Т.Н. и др., 2001 г. издания.

Особое внимание следует обратить на преподавание литературы в старших классах. Из-за несвоевременного выхода из печати учебника для 10 класса рекомендуется пользоваться учебником "Литература" Ю.В.Лебедева. С выходом из печати национального учебника изучение литературы будет осуществляться по учебнику "Русская литература" под редакцией Усольцевой Т.Н.

Для 11 класса рекомендуются следующие учебники:

"Русская литература XX века" в 2-х частях под редакцией В.П.Журавлева; 1997, 1998 г. издания;

"Русская литература XX века. Очерки, портреты, эссе." В 2-х частях под редакцией Ф.Ф.Кузнецова; 1991, 1993 г. издания.

Запланировано издание книг серии "Школьная библиотека":

1. С.Михалков и др. Басни.
2. У.Шекспир. Гамлет. Король Лир и др.
3. Н.Гоголь. Мертвые души.
4. О погибших помните... Рассказы и повести о войне.
5. А.Островский. Пьесы.
6. Лирика XX века.
7. И.Бунин. Повести.
8. Сборник сказок зарубежных писателей.
9. Сборник. Пьесы-сказки.
10. Сборник. Литературные баллады.
11. А.Солженицин. Матренин двор и др.
12. В.Короленко. Повести.
13. В.Шукшин. Рассказы.
14. Лирика. А.Ахматова. Б.Пастернак.
15. В.Кондратьев и др. Сборник рассказов.

Изданы учебно-методические пособия:

1. Корякушкина В.А. Тесты по литературе, 6 класс.-Мн.:Техноперспектива.

2. Мушинская Т.Ф. Русская литература в вопросах и ответах.-Мн.:Аверсэв.

3. Капшай Н.П. Работа над поэтическим текстом в школе.-Мн.: Адукацыя і выхаванне.

4. Усольцева Т.Н. и др. Анализ лирического текста в школе.-Гомель:СОЖ.

5. Каратай С.Н. и др. Уроки русской литературы в 4 классе (для 12-летней школы).-Мн.:НМЦентр.

Приступая к работе в новом учебном году, рекомендуем внимательно изучить объяснительную записку к программе.

В сборниках программ помещены также программы по русскому языку и литературе для школ с углубленным изучением предметов, даются программы факультативных курсов, курсов по выбору. Учитель имеет право предложить свою программу факультативного курса, курса по выбору, составленную с учетом запросов учащихся.

Требования, предъявляемые к оформлению работ, ведению и проверке тетрадей, оцениванию устных и письменных работ, изложенных в "Нормах оценки знаний, умений и навыков учащихся" (см.Сборник программ по русскому языку, "Сборник нормативных документов" №2, 1996 г. "Русский язык и литература", 2, 1996 г.).

На 2001-2002 учебный год для учителей русского языка и литературы Академией последипломного образования запланированы следующие мероприятия:

1. Целевые курсы руководителей методических объединений "Переход на новое содержание литературного образования в 11 классе" (апрель-июнь 2002 года).

2. Семинар "Технология модульного обучения на уроках русского языка" (ноябрь 2001 года).

3. Семинар "Новое прочтение произведений классической литературы" (декабрь 2001 года).

4. Семинар "Педагогические мастерские: сотворчество учителя и ученика" (март 2002 года).

Фантазіі на тэму старажытнага Крычава вылепілі з гліны юныя ўмельцы гарадской студыі "Свісцёлка". За ўдзел у гэтай працы на раённым конкурсе "Дэбют" дзевяцікласніца сярэдняй школы № 1 Каця Анішчанка (на здымку) ганаравана дыпломам і прэміяй.

Фота Валерыя БЫСАВА, БЕЛТА.

Лета-2001

Для здароўя выкладчыкаў і студэнтаў

Закрыццё тэатральнага сезона і адкрыццё летняга аздараўленчага сезона 2001 года адзначыў калектыў супрацоўнікаў і студэнтаў Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі. Свята адбылося на беразе Мінскага вадасховішча, дзе знаходзіцца санаторый-прафілакторый БДПА. Выдатны канцэрт падарылі гледачам тэатральныя і харэаграфічныя калектывы навучальнай установы, сем з якіх маюць званне "народны". А напрыканцы свята наваколле азарыла вялікае купальскае вогнішча, і пачаліся захапляючыя гульні, конкурсы, розыгрышы.

Дзверы санаторыя-прафілакторыя адчынены круглы год. Шмат супрацоўнікаў БДПА, членаў іх сем'яў, студэнтаў гэтай навучальнай установы праходзяць тут аздараўленне. Да іх паслуг — кругласутачны пункт медыцынскай дапамогі, кабінеты электракардыяграфіі, псіхатэрапіі, лазератэрапіі, інгалятарны, для электралячэння. Ёсць саўна з басейнам, фітабар, набыта ванна для падводнага масажу. Цяпер вядуцца работы па стварэнні водалячэбніцы.

Клопат БДПА пра здароўе сваіх супрацоўнікаў і студэнтаў радуе. Але вельмі шкада, што такіх аздараўленчых цэнтраў не мае больш ніводная вышэйшая навучальная ўстанова рэспублікі.

Святлана МІЦКЕВІЧ.

За мяжой

Шчаслівы... амаль заўсёды

Дзеці ў краінах Усходняй Азіі і ў рэгіёне Ціхага акіяна вераць у светлую будучыню, аднак мала інфармаваны аб рэальных пагрозах і сваіх правах. Пра гэта сведчаць вынікі апытанняў 10 тысяч дзяцей і падлеткаў у 17 краінах рэгіёна, праведзеных экспертамі Дзіцячага фонду ААН.

Каля 80 працэнтаў рэспандэнтаў выказалі ўпэўненасць, што іх жыццё "будзе лепшым, чым у бацькоў". На пытанне пра тое, якую пагрозу ўяўляе СНІД, 60 працэнтаў дзяцей ад 9 да 13 гадоў і чвэрць юнакоў і дзяўчат ва ўзросце 14-17 гадоў заявілі, што "не ведаюць пра гэта абсалютна нічога" альбо "чулі гэтае слова", і гэта пры тым, што ў гэтых краінах інфіцыраваны 2,4 млн. чалавек. Найменшую інфармаванасць праявілі юныя жыхары Усходняга Цімора, Лаоса, Інданезіі, Філіпін і Манголіі.

Мала ведаюць дзеці і пра свае правы. На пытанне, ці ёсць яны ўвогуле ў дзяцей, 39 працэнтаў адказалі "не" ці "не ведаю", а 20 працэнтаў сказалі, што правы дзяцей і падлеткаў на інфармацыю, свабоду выказваць свае думкі "не паважаюцца" ў іх краінах. І ўсё ж на пытанне "Вы шчаслівыя?" крыху больш паловы апытаных адказалі — "амаль заўсёды", а 47 працэнтаў — "калі-нікалі".

Пастасуемся ў аўтамабільнай "пробцы"

У ЗША бацькі сталі праводзіць больш часу са сваімі дзецьмі, чым 16 гадоў назад, хаця за гэты перыяд значна ўзрасла колькасць сем'яў, дзе працуюць як бацька, так і маці.

Згодна са звесткамі апублікаванага даследавання універсітэта штата Мічыган, амерыканскія дзеці ва ўзросце ад 3 да 12 гадоў у 1997 годзе праводзілі ў сярэднім 31 гадзіну ў тыдзень са сваёй маці, у той час як у 1981 годзе — усяго толькі 25 гадзін. З бацькам яны знаходзіліся разам 23 гадзіны ў тыдзень у параўнанні з 19 гадзінамі ў 1981 годзе.

Па меркаванні кіраўніка даследавання сацыёлага Джона Сэндберга, яго вынікі сведчаць пра тое, што дарослыя амерыканцы ў апошнія два дзесяцігоддзі сталі адчуваць большую адказнасць за сваіх дзяцей і прымаць удзел у іх выхаванні. У той жа час, як прызнаў Сэндберг, узаемінам паміж бацькамі і дзецьмі ўсё больш садзейнічаюць транспартныя праблемы. Падвозячы на машыне дзіця ў дзіцячы сад, школу, маці альбо бацька ў апошнія гады ўсё больш прастойваюць у аўтамабільных "пробках", павялічваючы час узаемін.

Спорт — не галоўнае

Галандскія юнакі і дзяўчаты дазваляюць сабе недаравальна многа курыць і ўжываць алкагольныя напоі. Як сведчаць вынікі шырокага даследавання розных бакоў жыцця моладзі, праведзенага цэнтральным бюро статыстыкі, больш як 40 працэнтаў маладых людзей у Нідэрландах ва ўзросце ад 18 да 24 гадоў пастаянна кураць, а трэць з іх з'яўляюцца заядлымі прыхільнікамі тытуню, выкурваючы 20 і больш цыгарэт у дзень. 90 працэнтаў у гэтай узроставай катэгорыі прымаюць алкаголь, трэць з іх можна назваць вялікімі аматарамі выпіць.

У цяперашні час, як вынікае са звестак ЦБС, у Нідэрландах пражываюць каля 4,8 млн. чалавек ва ўзросце да 25 гадоў — 30 працэнтаў усяго насельніцтва краіны, якое перавысіла нядаўна адзнаку ў 16 млн. Папярэдняе пакаленне галандцаў такога ж узросту складала палову насельніцтва, што сведчыць аб старэнні грамадства. Сучасная моладзь не вельмі імкнецца пакідаць бацькоўскі дом па дасягненні паўналецця і ў наступныя некалькі гадоў. Палова юнакоў да 23 гадоў і адна чацвёртая частка дзяўчат пражываюць са сваімі бацькамі. Амаль шэсцьдзесят працэнтаў школьнікаў і студэнтаў зарабляюць сабе нейкія грошы на асабістыя расходы, уладкоўваючыся на працу па скарочаным графіку. Многія маладыя галандцы недастаткова ўдзяляюць часу фізічнай зарадцы і спорту, значная частка з іх мае лішнюю вагу.

Нягледзячы на ўсе недахопы, нягоды і шкодныя звычкі моладзь у Нідэрландах лічыць сябе цалкам шчаслівай і задаволенай сваім жыццём. Юнакі і дзяўчаты сацыяльна актыўныя, ахвотна наведваюць розныя клубы і іншыя маладзёжныя цэнтры і ўстановы, займаюцца бескарыслівай працай. Палова маладых людзей, ахопленых даследаваннем, прызналася, што з'яўляецца рэлігійнай.

Падрыхтаваў Ігар КАНДРАЛЬ.

Дапаможнік для настаўнікаў

Новае ў беларускім літаратурным краязнаўстве

Айчынная літаратурная краязнаўства зрабіла крок наперад. Прычым — выразны. У Нацыянальным навукова-асветным цэнтры імя Ф.Скарыны падрыхтаваны краязнаўчы даведнік у 3-х кнігах "Літаратурныя мясціны Беларусі".

ПАБАЧЫЛА ўжо свет першая яго частка, дзе прадстаўлена інфармацыя, якая датычыцца Брэсцкай, Віцебскай і Гомельскай абласцей. Нельга сказаць, што гэтай работы нічога не папярэднічала. Падобную работу па Гродзенскай і Брэсцкай абласцях выканалі мясцовыя літаратуразнаўцы і краязнаўцы. Асабліва высокай ацэнкі заслугоўвае кніга Аляксея Пяткевіча "Літаратурная Гродзеншчына". І тым не меней перад чытачом зараз — зусім новае, зробленае на іншым якасным узроўні выданне.

Задачы даведніка, яго абсягі выкладзены ў прадмове да першай кнігі: "Перад вамі, шаноўныя чытачы, першая частка незвычайнага і, у пэўнай ступені, эксперыментальнага даведачнага выдання, прысвечанага беларускай літаратуры і шматмоўнай літаратуры Беларусі". [illegible]

"Перад вамі, шаноўныя чытачы, першая частка незвычайнага і, у пэўнай ступені, эксперыментальнага даведачнага выдання, прысвечанага беларускай літаратуры і шматмоўнай літаратуры Беларусі".

[illegible] ...ецца таксама сельсавет. Гэта паінна дапамагчы чытачу пры ўдакладненні мясцін, асабліва невялікіх або якіх ужо не існуе.

Адносна аднаго населенага пункта артыкулы храналагічна размяшчаюцца па старым і па новым стылі (пераважна ў дачыненні да [illegible]

[illegible] Валянціна Пікуля "Плошча ахвяр змагароў", дзесяткі, а то і сотні іншых прыкметных твораў. Безумоўна, ёсць нейкія пралікі, сёе-тое аўтары выпусцілі з-пад увагі. Прыкладам, падаецца артыкул "Вуліца Камуністычная, 23". З 1962 г. у рэдакцыі газеты "Заря над Бугом" [illegible]

[illegible] болей, што і праз паўтара дзесяцігоддзя аповесць так і не займела кніжнага выдання. Пісьменнік загінуў, архіў яго нікім не ўпарадкаваны. І такіх прыкладаў можна прыводзіць шмат.

Сярод літаратурных адрасоў Брэста, пэўна ж, трэба было назваць [illegible]

[illegible] ...шавыдання і на ўвесь час да другога выдання. Шкада, што не ўсе здолеюць пазнаёміцца з кнігай. Даведнік, відавочна, не патрапіў у кнігарні і масавыя бібліятэкі, бо выдадзены па рэкамендацыі Навукова-метадычнага цэнтра вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства [illegible]

[illegible] ...жыве і працуе ў Віцебску, няма ўвогуле. Ёсць артыкул пра газету "Віцебскі рабочы", але абыйдзены ўвагай "Віцьбічы", газета "Народнае слова" (у апошнім са згаданых выданняў працуе краязнаўца Аркадзь Падліпскі, аўтар, дарэчы, каля 30 краязнаўчых кніг, некаторыя з якіх [illegible]

[illegible] ...ныя заўвагі не зніжаюць высокі ўзровень, высокую інфармацыйную і не меней высокую метадалагічную планку "Літаратурных мясцін Беларусі". Даведнік адбыўся. Наступнікам — ісці далей.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

Традыцыйная культура

Святло ночы святаянскай

Нядаўна ў гміне Пархова пад Гданьскам адбылася кашубска-жэмайтыйска-беларуская імпрэза "Ноч Святаянская", у якой бралі ўдзел разам з палякамі і літоўцамі беларусы.

ГУРТ лабараторыі фальклору "Ветах" Нацыянальнага цэнтра творчасці дзяцей і моладзі Міністэрства адукацыі Беларусі далучыў да купальскіх вогнішчаў Памор'я і спальвання птушкі Кані (увасабленне адмоўнага пачатку ў мясцовай міфалогіі) беларускія традыцыйныя гульні, танцы, купальскія спевы і гістарычна характэрны для нашай інструментальнай этнафоніі тандэм дуды (беларускай валынкі) і скрыпкі. На ўзгорках паморскага мястэчка Ямна ў самую кароткую летнюю ноч гучалі беларускія, кашубскія і жэмайтыйскія спевы, палалі вогнішчы і кружыліся шматнацыянальныя карагоды.

Арганізатары імпрэзы — Цэнтр культуры Пархова, яго рэжысёр Ярамір Шрэдэр і дырэктар Барбара Сметэк. Свята не здолелі сапсаваць ні дождж, ні вецер. Прырода падарыла адмыслова добрае надвор'е толькі на наступны дзень імпрэзы.

Удзельнікі-арганізатары з трох бакоў былі аднолькава задаволеныя. Гэта і не дзіўна, калі ўлічыць, што свята стала добрай практыкай для студэнтаў-тэатралаў факультэта культуры Клайпедскага універсітэта (кіраўнік Рома Пуляўчэнэ), творчай спробай сіл для Насты Рубінай, Сяргея Зянько, Марыі Свядзінскай і іх настаўнікаў ("Ветах"), далучэннем да нацыянальнай традыцыі для тэатра "Дыялогус" (кіраўнік Ярамір Шрэдэр) і фальклорна-этнаграфічнага ансамбля "Модракі" ("валошкі" па-кашубску, кіраўнік Эдмунд Жывіцкі) з Пархова.

Гэта падзея стала часткай жыцця для мясцовых жыхароў. Па-кашубску няспешна, спакойна і дбайна, для сябе падрыхтаваная імпрэза прайшла выдатна. Як свята для дарослых і як класічны ўзор этнапедагогікі для дзяцей. Дзеці былі паўсюль і літаральна ўпітвалі саму атмасферу святочных дзён. Можна сказаць, што 23 чэрвеня ў Пархова свята было такім, якім яно і павінна быць у традыцыйнай культуры — як часовае далучэнне да свету, які не мае нічога агульнага з будзённасцю. У ім не было месца турботам, спрэчкам, бойкам. І панавалі тут весялосць, спевы і танцы, а яшчэ — моцная сувязь з адвечным сусветным парадкам (космасам), запаветамі продкаў.

Усё гэта стварала асаблівы эмацыянальна-псіхалагічны фон, якога чалавечы мозг прагне генетычна. Кожная сустрэча са святам замацоўвае гэту патрэбу, упарадкоўвае жыццё, спрыяе арганічнасці існавання асобы. Людзі, якія з дзяцінства маюць магчымасць перыядычна жыць так, як правіла, вырастаюць псіхічна здаровымі, незакамплексаванымі, далучанымі да сваёй культуры. Сама этымалогія словаў "свята" ("sventas" — па-літоўску) знітавана на абшарах Усходняй Еўропы са словам "здаровы" ("sweikas" — "здаровы" па-літоўску). Большасць людзей, што займаюцца мастацтвам і вывучэннем традыцый, спазнаюць гэта эмпірычна альбо адчуваюць інстынктыўна. Досвед аб такіх падзеях і іх тлумачэнне ўжо некалькі год імкнецца ўлічваць у сваёй дзейнасці лабараторыя фальклору Нацыянальнага цэнтра творчасці дзяцей і моладзі. Менавіта супрацоўнік лабараторыі Аляксей Галіч і арганізаваў удзел "Ветаха" ў "Ночы Святаянскай".

Было б нядрэнна, калі б увагу да падобных падзей звярталі адказныя асобы з сістэм культуры і адукацыі ў нашай краіне. І на справе, а не на словах дапамаглі тым, хто займаецца яшчэ жывой (!) на Беларусі традыцыйнай культурай і этнапедагогікай. Тут варта прыгадаць сітуацыю з фестывалем традыцыйнага мастацтва "Берагіня" на Гомельшчыне. Карысная і патрэбная справа робіцца часткова "насуперак" абставінам, бо абласное кіраўніцтва адукацыі аддае перавагу ў галіне т.зв. "эстэтычнага выхавання" фінансаванню прышкольных сядзібных участкаў (!?).

Разуменне свайёй самакаштоўнасці абавязкова прыходзіць да кожнага з самых розных народаў, што існуюць у свеце. Бывае, аднак, узнікаюць часовыя праблемы з тэкстуальнымі і канцэптуальнымі дэкларацыямі таго, што кожны нармальны чалавек адчувае падсвядома. У такім выпадку вырашэнне іх — наперадзе і, здаецца, у не вельмі далёкай перспектыве. Што ж тычыцца жыхароў прыгожай паморскай зямлі — кашубаў, то хацелася б пажадаць ім шчаслівай долі і плёну ва ўсім. Здаецца, што культурныя і адукацыйныя сувязі гэтай славянскай народнасці з Беларуссю прынясуць яшчэ шмат плёну.

Вячаслаў КАЛАЦЭЙ,
загадчык лабараторыі фальклору Нацыянальнага цэнтра творчасці дзяцей і моладзі,
Таццяна ПЛАДУНОВА,
метадыст лабараторыі фальклору Нацыянальнага Цэнтра творчасці дзяцей і моладзі.

Спорт

Мацнейшыя — спартсмены БДПА

У спартыўным цэнтры каратэ "Ірбіс" Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі ў праграме студэнцкіх гульняў Рэспубліканскім цэнтрам фізічнага выхавання і спорту навучэнцаў і студэнтаў Міністэрства адукацыі краіны праведзены спаборніцтвы па каратэ. У іх удзельнічалі 18 каманд, у складзе якіх былі 112 юнакоў і дзяўчат. Дзевяць з іх — майстры спорту, адзін — майстар міжнароднага класа, тры — чэмпіёнкі свету.

Радзімай гэтага віду спорту лічыцца Японія. У той жа час існуе і іншае меркаванне. Сутнасць яго ў тым, што гэтае баявое майстэрства нібыта ўзнікла на востраве Акінава, а на японскіх тэрыторыях з'явілася на пачатку мінулага стагоддзя. Асновы гэтага адзінаборства выкладаў мясцовым студэнтам ураджэнец гэтага вострава Гічын Фунакошы. Так што каратэ бярэ свае вытокі ў студэнцкім асяроддзі.

Варта зазначыць, што гэты від спорту з цяжкасцю прабіваў сабе дарогу ў вышэйшых навучальных установах краіны — у праграму Рэспубліканскіх студэнцкіх гульняў каратэ неафіцыйна было ўключана толькі чатыры гады назад. І хаця аформілася яно афіцыйна толькі ў 1999 годзе, геаграфія яго ўжо значна расшырылася. Пра гэта красамоўна сведчыць тое, што калі ў 1987 годзе ў спаборніцтвах удзельнічалі спартсмены толькі васьмі ВНУ, то цяпер ужо — на дзесяць больш. Спецыялізацыя па ім была спачатку ў Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі, цяпер жа яго выкладаюць у Беларускай дзяржаўнай акадэміі фізкультуры, Белдзяржуніверсітэце, Беларускім эканамічным універсітэце і Акадэміі Міністэрства ўнутраных спраў.

Першынство ж свету сярод студэнтаў Рэспублікі Беларусь стала праводзіцца раз у два гады пачынаючы з 1998 года. Упершыню беларуская зборная каманда лідзіравала на чэмпіянаце свету па шатакан-каратэ-до, які адбыўся летась у Маскве. Абышоўшы каратыстаў ЗША, Францыі, Японіі, Аўстрыі, Германіі і шэрага іншых краін, нашы спартсмены заваявалі пятнаццаць медалёў і два кубкі. Але асабліва важкі ўклад у скарбонку агульнага поспеху каманды ўнесла семнаццацігадовая студэнтка Марына Чарнова, якая займаецца па спецыяльнасці "Прадпрымальніцкая дзейнасць у сферы фізічнай культуры, спорту і міжнароднага турызму" на факультэце менеджменту, маркетынгу і прадпрымальніцтва ў Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі. У індывідуальным абсалютным першынстве без уліку вагавых катэгорый па кумітэ яна заваявала тытул чэмпіёнкі свету і бронзу ў жаночым камандным кумітэ.

Марына марыла спачатку стаць трэнерам, а потым вырашыла імкнуцца да дасягнення больш высокай мэты. І сваё слова трымае моцна.

Акрамя цудоўнага выступлення на гэтых спаборніцтвах у Маскве Чарнова з'яўляецца пераможцай Кубка свету сярод юніёраў у Венгрыі 1997 года, а ў 1998 годзе стала двухразовай чэмпіёнкай Еўропы па шатакан-каратэ-до ў Германіі і па каратэ-до гадзю-рю ў Чэхіі. А летась Марына атрымала бронзавую ўзнагароду на юніёрскім чэмпіянаце Еўропы на Кіпры (версія WKF) і з'яўляецца кандыдатам у нацыянальную зборную краіны на чэмпіянат свету па гэтым відзе спорту, які адбудзецца ў кастрычніку бягучага года ў Афінах.

А цяпер звернемся да спаборніцтваў, якія адбыліся ў Рэспубліканскім спартыўным цэнтры каратэ "Ірбіс-БДПА", якому, на думку шэрагу спецыялістаў, няма аналагаў у Еўропе. І гэта, безумоўна, аказала станоўчы ўплыў на дзейсную падрыхтоўку спартсменаў у гэтай ВНУ. Сапраўды, сярод 112 удзельнікаў Рэспубліканскіх студэнцкіх гульняў з 18 ВНУ гаспадары не ведалі сабе роўных.

Асаблівую актыўнасць у спаборніцтвах праявілі прадстаўнікі Міжнароднага гуманітарна-эканамічнага інстытута і Беларускага інстытута правазнаўства. Але змагацца за агульнакамандную перамогу не дазволіла ім малалікасць іх каманд. Мацнейшымі ў першай групе сталі барцы Беларускай дзяржаўнай акадэміі фізкультуры і Акадэміі Міністэрства ўнутраных спраў, каратысты Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі, Белдзяржуніверсітэта і Беларускага дзяржаўнага эканамічнага універсітэта — у другой. Зборныя Міжнароднага гуманітарна-эканамічнага інстытута, Беларускага інстытута правазнаўства і Магілёўскага дзяржаўнага інстытута — у трэцяй групе.

Студэнты БДПА лідзіравалі не толькі ў камандных, але і асабістых спаборніцтвах. Так, трэці год запар перамагае ў асабістых і камандных заліках вопытны каратыст Юрый Разанаў. А ў паядынку сярод жанчын перамагла прызёр чэмпіянату свету і Еўропы па каратэ-до, чэмпіёнка Вольга Вількіна, якая заваявала перамогу ва ўпартай, напружанай барацьбе ў розных версіях, адолеўшы другую чэмпіёнку, студэнтку Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта каратыстку спартыўнага клуба "Алімп" Таццяну Пазняк. Яна ў мінулым годзе на адкрытым чэмпіянаце па каратэ (алімпійская версія WKF), які праходзіў у Фінляндыі, выйграла ў спартсменак з Фінляндыі, Швецыі, Даніі і Ірландыі, заняўшы першае месца. І менавіта Вольга адолела такую знакамітую каратыстку, як Пазняк. Наогул жа выступленні трох чэмпіёнак — Вольгі Вількінай, Юліі Навашынскай і Таццяны Пазняк — сталі ўпрыгожаннем турніру.

Паспяхова выступілі і іншыя ўдзельнікі зборнай каманды БДПА. На п'едэстал гонару ўзнімаліся Юрый Разанаў, Юрый Прусаў, Кірыл Кірылаў, Андрэй Назаранка.

Сярод цяжкавагавікоў удача ўсміхнулася болей маладому Вартану Пучкову з Міжнароднага гуманітарна-эканамічнага інстытута, які перамог Анатоля Чэрнікава з Беларускага інстытута правазнаўства. Іх фінальны паядынак усім вельмі спадабаўся. Свайго таварыша па камандзе Аляксандра Грыба ва ўпартай барацьбе ў рашаючым паядынку перамог студэнт інстытута правазнаўства Кірыл Банькоў.

Галоўны суддзя спаборніцтваў — старшы выкладчык кафедры фізічнага выхавання і спорту, майстар спорту, бронзавы прызёр чэмпіянату свету, чэмпіён Беларусі, уладальнік чорнага пояса каратэ-до 4 дана, суддзя міжнароднай катэгорыі, галоўны трэнер нацыянальнай зборнай краіны, заслужаны трэнер Рэспублікі Беларусь — А.Я.Вількін адзначыў, што спаборніцтвы парадавалі сваёй відовішчнасцю і дынамічнасцю. Ніводнага наракання і пратэсту — арбітры папрацавалі выдатна. Можна сказаць адназначна — узровень іх вырас. Пра гэта сведчыць і статус удзельнікаў — дзевяць майстроў і адзін майстар міжнароднага класа, тры чэмпіёнкі...

Свята атрымалася

У спаборніцтвах па гіравым спорце ў спартыўным комплексе Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі ўдзельнічалі 128 студэнтаў з 18 каманд, што на 18 больш, чым у мінулым годзе. У сувязі з гэтым можна зрабіць выснову, што ў апошнія гады гіравы спорт становіцца ўсё больш папулярным сярод студэнцкай моладзі. Спаборніцтвы ж прайшлі ў межах праграмы рэспубліканскіх студэнцкіх гульняў.

У асабістым заліку паспяхова выступілі Сяргей Процкі, Аляксей Юнчыц, Дзмітрый Цырыкевіч, Аляксей Свірыдзенка з Беларускага дзяржаўнага універсітэта транспарту, Аляксей Юзюк з Мазырскага педагагічнага інстытута, прызёр першынства свету Алег Сагадзін, пераможца і прызёр першынства свету, майстар спорту міжнароднага класа Аляксандр Воўк, а таксама Дзмітрый Заплешнікаў з Белдзяржуніверсітэта.

Самымі моцнымі ў гэтай барацьбе сталі Аляксей Юзюк, Аляксей Юнчыц і Аляксандр Воўк.

У агульнакамандным заліку сярод ВНУ лідзіруе Беларускі дзяржаўны універсітэт транспарту, на другім месцы — Мазырскі педінстытут і на трэцім — Белдзяржуніверсітэт.

У першай групе, як і ў мінулым годзе, перамогу ўпэўнена ўтрымлівае Ваенная акадэмія Рэспублікі Беларусь, якой уступілі спартсмены з Брэсцкага дзяржаўнага універсітэта і Акадэміі фізічнага выхавання і спорту. У другой — першынстве Белдзяржуніверсітэт, зборная каманда якога па гэтым відзе спорту выйграла ў Беларускай дзяржаўнай сельскагаспадарчай акадэміі і Беларускага дзяржаўнага тэхналагічнага універсітэта, а ў трэцяй — студэнты Беларускага дзяржаўнага універсітэта транспарту, якім прайгралі мазыране і віцябляне.

Адказны работнік Рэспубліканскага цэнтра фізічнага выхавання і спорту навучэнцаў і студэнтаў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь Андрэй Марчанка сцвярджае, што гіравы спорт, як і амрэслінг, набыў вялікую папулярнасць у студэнцкім асяроддзі. У Мінск на гэты раз прыехала вялікая колькасць удзельнікаў. І свята атрымалася.

Кубак павезлі магіляўчане

Свае спаборніцтвы ў Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі ў праграме IV Рэспубліканскіх студэнцкіх гульняў правялі студэнты — майстры па пауэрліфцінгу. У дзесяці вагавых катэгорыях аспрэчвалі лаўры мацнейшага прадстаўнікі 17 вышэйшых навучальных устаноў. На жаль, выступаць у катэгорыі звыш 125 кг жадаючых не знайшлося. Але гэты факт на відовішчнасць спаборніцтваў заўважнага ўплыву не аказаў. У асабістым заліку вызначыліся Сяргей Шпакоўскі і Усевалад Койпіш з Магілёўскага тэхналагічнага універсітэта.

Абсалютнае першынство ў індывідуальным заліку заняў Сяргей Шпакоўскі. Выдатныя вынікі ў сваёй вагавай катэгорыі паказаў таксама Аляксандр Пашанюк з Міжнароднага гуманітарна-эканамічнага інстытута — сярэбраны прызёр студэнцкага чэмпіянату 2001 г. у Ніжнім Ноўгарадзе.

Прызёрамі ў групах ВНУ з'яўляюцца: Гомельскі дзяржаўны універсітэт, Акадэмія фізічнага выхавання і спорту і Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь, Беларуская дзяржаўная політэхнічная акадэмія, Беларускі дзяржаўны педагагічны універсітэт, Беларуская сельскагаспадарчая акадэмія, Магілёўскі тэхналагічны універсітэт, Міжнародны гуманітарна-эканамічны інстытут, Беларускі дзяржаўны універсітэт транспарту.

Зборная каманда Магілёўскага дзяржаўнага тэхналагічнага універсітэта першынствавала ў агульнакамандным заліку. Яна выйграла ў Міжнароднага гуманітарна-эканамічнага і Гомельскага дзяржаўнага універсітэта імя Ф.Скарыны. Беларуская дзяржаўная акадэмія фізічнай культуры лідзіравала ў першай падгрупе, Белдзяржуніверсітэт — у другой і Магілёўскі дзяржаўны тэхналагічны універсітэт — у трэцяй.

Трыумф плыўцоў у ластах

Этап Кубка свету па плаванні ў ластах адбыўся ў венгерскім горадзе Капашвар. У спаборніцтвах прынялі ўдзел 38 каманд з 12 краін, у тым ліку з Беларусі. Нашу краіну прадстаўлялі выхаванцы Мінскай і Наваполацкай дзіцяча-юнацкіх спартыўных школ па водных відах спорту. Нашы юныя спартсмены заваявалі залатыя медалі ў мужчынскіх эстафетах на 4х100 і 4х200 метраў. Так, пераможцамі ў гэтым відзе праграмы былі майстры спорту міжнароднага класа мінчане і наваполачане Сяргей Карунец, Андрэй Аляшкевіч, майстры спорту Рэспублікі Беларусь Іван Міхалковіч і Андрэй Ханкевіч. На п'едэстал гонару ўзнімаліся многія беларускія спартсмены. Так, на розных дыстанцыях — пераадоленне стометроўкі ў ластах і ныранне на 50 метраў — атрымалі залатыя і сярэбраныя медалі Сяргей Куранец і Ірына Камоская. А "серабро" дасталася Андрэю Аляшкевічу — 50 метраў, ныранне.

Бронзавым прызёрам на 100 метраў у ластах стаў Юрый Тымчэнка. Варта зазначыць, што выхаванка дзіцяча-юнацкай спартыўнай школы па водных відах спорту з Наваполацка майстар спорту Рэспублікі Беларусь Ірына Камоская ў такіх буйных міжнародных спаборніцтвах прыняла ўдзел упершыню. Але нягледзячы на гэта заваявала залаты і сярэбраны медалі. Трэцяе месца заняў яе зямляк Юрый Тымчэнка. Так трымаць і надалей!

Пётр ШУБЯНОК.

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 197.

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-40-63; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання, навукі — 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі — 36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў — 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць свае прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Ала КЛЮЙКО.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220041, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Замова №3985
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 16.7.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 паасобнікаў.